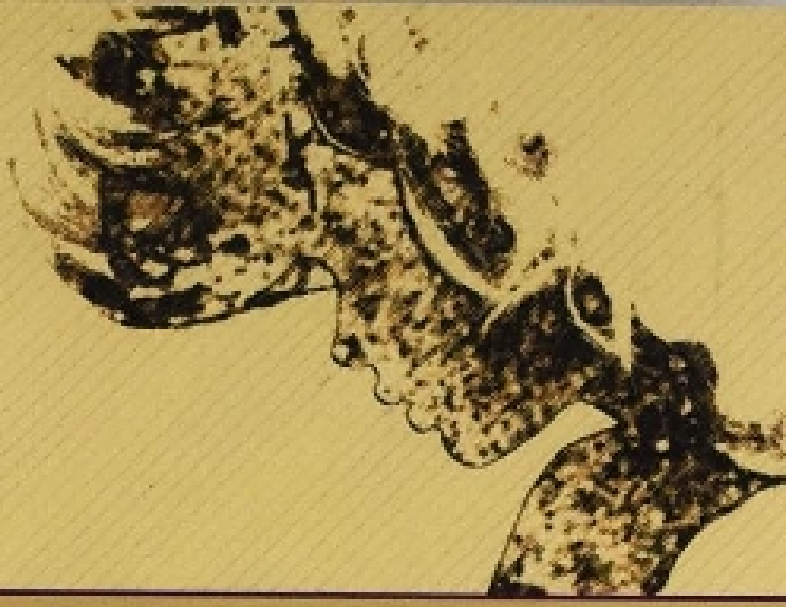
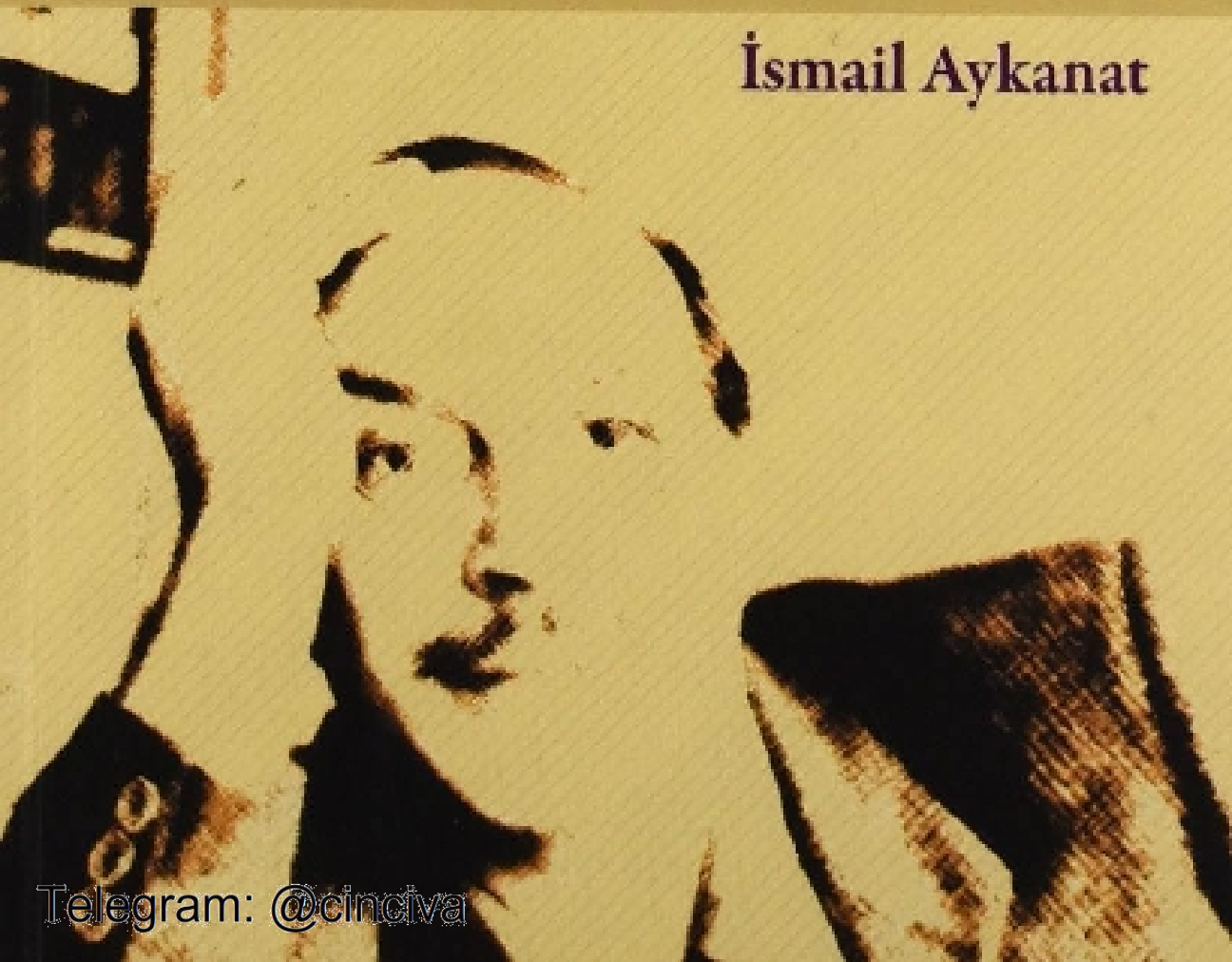
OKURAKADEMİ

Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın

İsmail Aykanat

Telegram: @cinciva

CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNDE KADIN

İsmail Aykanat

Telegram: @cinciva

Okur Akademi: 12
ISBN: 978-605-4877-52-2
Yayıncı Sertifika No: 17186

CEMAL SÜREYYA'IN ŞİİRLERİNDE KADIN
İsmail Aykanat
Türk Edebiyatı - İnceleme: 2

Genel Yayın Koordinatörü: Unsal Ünlü
Yayın Yönetmeni: Ahmet Aslantürk
Dizi Editörü: Hacı Ahmet Aslantürk
Editör: Adil Varol
Tashih: Naile Aksay Ünlü
Kapak Tasarımı ve Teknik Hazırlık: dizgimizanpaj.com
İç Düzen: Okur Akademi

© Okur Akademi bir Metamorfoz Yayıncılık Medya Reklam Organizasyon Matbaacılık Ltd Şti. markasıdır.

1. Baskı, İstanbul, Mayıs 2015

metamorfoz

MEDYA REKLAM ORGANİZASYON MATBAACILIK LTD. ŞTİ.
Süleymaniye Mah. Siyavuş Paşa Sok. No: 8
Şirin İş Merkezi K: 3 Süleymaniye / Fatih / İSTANBUL
www.metamorfozyayincilik.com
info@metamorfozyayincilik.com
Tel: +90 212 522 45 05 Faks: +90 212 522 87 53 Gsm: +90 544 522 45 05

www.okurakademi.com
bilgi@okurakademi.com

Baskı ve Cilt: Ofis Yayın Matbaa Kağıt San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Kışla Cad. Güven Sanayi Sitesi B - Blok
No: 75 D: 386 - 387 Topkapı - İstanbul
Tel: 0212 577 63 48 - Gsm: 0533 091 81 66
Matbaa Sertifika No: 14973

www.facebook.com/okurakademi
www.twitter.com/okurakademi

Bu kitabın yayım hakları saklıdır. Yayıncıdan izin alınmadan kısmen veya tamamen çoğaltılamaz veya yayınlanamaz.

Telegram: @cinciva

CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNDE KADIN

İsmail Aykanat

Ş - 20357

M.F.Axundov adına
Azərbaycan MİLLİ
Kitabxanası

İSMAİL AYKANAT

29 Ağustos 1967 Rize / Pazar doğumlu. Ortaöğrenimini Pazar İmam- Hatip Lisesi'nde, yükseköğrenimini Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı (1990). Bu yıldan itibaren edebiyat öğretmeni olarak Ordu, Çorum, Kırıkkale, Iğdır ve Rize'de görev yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği Kırıkkale temsilciliğinde bulundu.

İlk şiiri 1987 yılında İkindiyazıları'nda yayımlandı. Yazı ve şiirleri daha sonra Mavera, Varide, İkinci Fecir, Duruşma (Yönetmen, 1993, tek sayı), Kardelen, Hüner, Kitap Dergisi, İpek Dili, Düşçınarı, Hece, Edebiyat Ortamı, Anadolu Gençlik, Yeni Dünya, Yitik Düşler, Kıble, Çizgi, Yedi İklim, Türk Edebiyatı, Dergah, Mavi Yeşil, Beyaz Gemi, Hece dergileri ve Akit gazetesinde yer aldı. Kitap Dergisi editörlüğü yaparak burada bir süre roman eleştirileri kaleme aldı. Bir süre bir internet sitesinin şiir editörlüğünü yaptı.

Yüksek lisansını Kırıkkale Üniversitesi'nde Yeni Türk Edebiyatı alanında tamamladı.

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nce düzenlenen şiir yazma yarışmasında birincilik (1987), okuma yarışmasında ikincilik (1990), Çorum Valiliği'nce düzenlenen "Öğretmen" konulu şiir yarışmasında üst üste iki birincilik (1993, 1994) ödüllerine layık görüldü. Ankara Bab-ı Ali Ehl-i Beyt Vakfınca Aşura günü çerçevesinde dünya çapında düzenlenen Hz. Hüseyin ve Kerbela eksenli yarışmalarda da üç şiir (2003, 2007, 2012) ve bir makale birincilik (2004) ödüllerine layık görüldü.

Şiirlerinde en çok "aşk"ı konu edinmiştir. Sanatın Allah için olduğuna inanan şair; şiirin insanın varlık nedenini kavramasında araç olması gerektiğini düşünüyor.

Yayınlanmış Eserleri: *Fetih ve Fatih Şiirleri Antolojisi* (antoloji, 1995); *Tatlı Bir Akşam* (şiir, 1999); *Suskunluk Şiirleri* (şiir, 2008); *Savaşla Savaşan Şiirler* (antoloji,); *Dar Zaman Konuşmaları* (deneme, 2011); *Buruk Vezin* (şiir, 2012), Cemal Süreya Şiirlerinde Kadın (inceleme-araştırma, 2015)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

CEMAL SÜREYA VE ÇEVRESİNDEN CİNSELLİĞİ İŞLEYEN BİRKAÇ ŞAİR 13

CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNDE KADIN 23

KAYNAKÇA 93

Telegram: @cinciva

ÖNSÖZ

İkinci Yeni Hareketi, şiir evrenimize Servet-i Fünûn ve Birinci Yeni'den sonra şiirselleşme açısından büyük bir yenilik kazandırmıştır. Gerçi şiirin anlamsızlığa doğru seyrinde büyük bir eleştiriyi de yedeğinde barındırmıştır İkinci Yeni. Ama bu hareket, içerisinde yenileşmeyi taşıyan bir başkalaşmayı da bulundurmuştur. Denilebilir ki, bu hareketin seyrinde ilk sırada, İlhan Berk'in nitelendirmesiyle "şiirimizin uç beyi" olabilmiş Cemal Süreya vardır.

Şair; 1931 yılında Erzincan'da dünyaya gözlerini açmış, 9 Ocak 1990'da İstanbul'da kapamıştır. Çalkantılı bir çocukluk döneminden sonra, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat bölümünü 1954'te bitirir. Maliye Bakanlığı'nda müfettiş yardımcılığı ve müfettişlik görevlerinde bulunur. 1965'te görevinden istifa eder. 1965'te ayrıldığı görevine 1971'de döner. 1982 yılında maliye müfettişliğinden emekli olur. Hayatı, çalışmamızın konusu olan "şairin şiirlerinde kadın" temasını oluşturacak verilerle geçer. Onun hayatının ekseninde hep kadınlar ve erotizm vardır.

"İkinci Yeni" hareketinin önde gelen şair ve kuramcılarından sayılan Süreya'nın ilk şiiri, 1953 Ocak'ında Mülkiye Dergisi'nde (Şarkısı Beyaz) yayımlanır. Şiirini

Telegram: @cinciva

az; ama öz yazma psikolojisiyle üretir adeta. Toplu şiirleri olan *Sevda Sözleri* de dâhil yedi şiir kitabına imza atar. Bu kadar şöhret olmuş ve "İkinci Yeni" hareketinin öncüsü olmayı başarmış bir şair için az bir rakamdır bu.

Müfettişlikten ayrıldığı yıl, özenle büyütülmesi gereken bir meyveye, ömrünün meyvesine, 1961'de yalnızca dört sayı çıkarabildiği Papirüs dergisine yeniden aktivite kazandırır. Dergi, 1966-1970 arası 47, 1980-1981 arasıysa iki sayı daha eklenerek çıkar.

İlk kitabı olan "Üvercinka", 1958'de yayımlanır. Düzyazı alanında da eser vermiş bir sanatçının ilk eseri, şiir türündedir. İkinci kitabı "Göçebe"yi, (1965)'te "Beni Öp Sonra Doğur Beni" (1973) izler. "Uçurumda Açan" (1984), "Sıcak Nal (1988) ve " Güz Bitigi" (1988), diğer eserleridir. Toplu şiirleri olan "Sevda Sözleri", 1990 yılının ürünüdür.

Süreya'nın şiirlerine sinen yoğun erotik ve pornografik unsurlar, yer yer diğer eserlerinde de görülmektedir (Simone de Beauvoir'den çevirdiği "Sade'ı Yakmalı mı?"yı (1966), buna örnek gösterebiliriz.

Süreya'nın şiir dili, çoğunlukla imgeye dayanır. Onda imge, kendisine rahat hareket alanı olabilecek bir özgünlükle hareket eder. Bu özgünlük, anlamın katmanlaşması, sözdiziminin aykırılaşması ve alışılmamış bağdaştırmalar yönünden bize hayli zengin örnekler sunar.

Toplumcu–gerçekçi yaklaşımdan imgeci söyleme; gerçeklerden gerçeküstücülüğe; yapı-bozuculuktan post-modernizme kadar, önemli felsefî ve edebî kuramlar, Süreya'nın şiirlerinde yaşama alanı bulmuştur. Bu tespitlerin Süreya'nın şiirini anlamada zorlaştırıcı unsurlar olarak karşımıza çıktığını söyleyebilirim.

Şiir çevirisi konusunda da ciddi çalışmaları bulunan Cemal Süreya, geniş Fransızca bilgisi ve kültürü ile kaynak ve hedef dilde modern şiirin edebî ve teorik yansımalarını yakından inceleme fırsatı elde etmiştir. Kazanım ve tecrübelerini şiirlerine, şiirinin dokusundaki erotik ve pornografik noktalara, "İlahi yasaklar karşısında kendini özgür duyumsama" sayılabilecek uygulamalarla aktarmıştır. Zaman zaman bilinç katmanından bilinçaltına inerek, şiir evreninin anlam ve imge potansiyelini artırmıştır. Onun imgelerine, şiirindeki iki konuya, erotizm ve pornografiye okurun rahatça sızamayacağı bir kapı aralama olarak bakılabileceğini söyleyebilirim. Okur onu, sanki şiirine hâkim olan bu iki noktayı yakalayabilmek için okumaktadır.

Çalışmamızın konusu olan "Cemal Süreya'nın şiirlerinde kadın" noktasında yüksek lisans ve doktora seviyesinde, ulaşabildiğim yalnız bir akademik çalışma bulunduğunu söylemem gerekiyor.

Aslında İkinci Yeni şiiriyle ilgili akademik çalışmaların sayısı çoktur.. Bu konuda yapılan çalışmalar arasında, hocam Ramazan Kaplan'ın *Şiirimizde İkinci Yeni Hareketi* (1981) başlıklı yüksek lisans tezi ile Süheyla Dönmez'in *İkinci Yeni Hareketinde Dil Problemi* (1993) ve Ali Selçuk'un *İkinci Yeni Poetikası* (2004) başlıklı yüksek lisans tezlerini sayabilirim. Değinen çalışmalar arasında Cevat Akkanat'ın *Gelenek ve İkinciYeni Şiiri* (2002) ve Alaattin Karaca'nın *İkinci Yeni Poetikası* (2010) adlı kitaplarını görmekteyiz.

Telegram: @cinciva

Çalışmamın, Cemal Süreya'da kadın olgusuna yeterli bir bakış sunduğu iddiasında değilim. Ancak Cemal Süreya'nın şiirlerinde kadınla ilgili yapılabilecek yetkin çalışmalarla bu alandaki boşluğun doldurulabileceği kanaatindeyim. Bu çalışmam sonunda ortaya çıkan şu olmuştur: Bir şairin kadına bakışındaki kendini özgür görme güdüsü karşısında benim de -bir Müslüman olarak- o şairi eleştirme hakkına sahip olduğum bilinciyle hareket ettiğimdir.

Dolayısıyla bir şairin başka bir şairin her yapıp ettiğini onaylaması gerekmediğini söylemek istiyorum. Çalışmamı metafizik-teolojik bir yaklaşımla ele aldım. Müslüman olmam da zaten bunu gerektirirdi. Yaklaşımımın eleştirilme hakkı elbette vardır; ancak onu yok saymak imkânsızdır. Hiç kimsenin beni görmezden gelemeyeceğini biliyorum. Yine biliyorum ki Cemal Süreya'yı eleştirdim diye bağnaz bir yapıda bulunduğumu kimse söyleyemez.

Çalışmam sonunda en önemli kazanımım, Cemal Süreya başta olmak üzere İkinci Yeni'nin diğer şairleri ve Attila İlhan ve Can Yücel gibilerinin cinsellik konusuna bu kadar dalmalarının temel sebebinin, Turgut Uyar'ın, bir şiirinde söylediği gibi "buna alıştırılmaları"nı öğrenmem olmuştur. Bu da şöyle bir şeyi iddia edebilme hakkı tanır bize: Kişi, öğrendiğini yaşama hakkını kendinde bulur. Hatta daha farklı bir şekilde söylemem gerekirse, kişi ne yaşamışsa onu yazar eserinde. Öyleyse çalışmamda savladığım Süreya'nın, yaşadıklarını anlattığı iddiasında haklıyım.

Çalışmamda ortaya koyduğum bakış açısının, benden sonra Cemal Süreya veya İkinci Yeni üzerine çalışacaklara özgürce bir söylem kazandırma imkânı olmuştur. Çünkü bilimsel çalışmaların etik değeri, illa ki olay ve olgulara modernist bakışla yaklaşım olmamalıdır. Benden sonra yapılacak çalışmalara bu çalışma bazı tabuların yıkılması gerektiğini ihtar edecektir.

Çalışmamın ortaya koyduğu bir gerçek de, Cemal Süreya gibi bir şairin eserlerinden erotizm ve pornografiyi çekip alırsak, ortada artık Süreya'dan eser kalmayacağıdır. Gerçekten şairin olmazsa olmaz malzemesi bunlardır çünkü. Onlarsız bir Süreya olamaz. Bir nevi utanç kaynağı sayılabilecek erotik ve pornografik öğeleri şairde bırakma mecburiyetimiz yoktur. Bir poetik uygulama ile şairin eserlerinden bunları çıkarırsak, geriye bir şair kalmayacaktır.

Çalışmama hayatiyet veren uygulamalardan biri, izlediğim metodun farklılığı olmuştur. Şöyleki, akademik çalışmalardaki "önsöz", "giriş" ve "sonuç" bölümlerini, tek başlık altında topladım. "Önsöz"le "giriş" bölümlerini bir dalganın köpükleri gibi iç içe verdim, sonuç bölümünü de bunların sonuna ekledim. Bu yaklaşım bana çalışmamı, bilimsel çalışmalardaki özgür davranma çabasına götürdü. Ayrıca böyle davranmam bana herhangi bir şey kaybettirmedi.

Çalışmamın hazırlanmasında başta danışman hocam Doç. Dr. Oğuz Öcal olmak üzere, maalesef bir kültür merkezinde yaşamadığım için çok sayıda insanla ilişki içinde olamadığımdan, yalnız birkaç insanın desteğini gördüm. Şurası kesindir ki, az sayıdaki bu insanlar bana yardım ederken cimri davranmadılar. Onlara

Telegram: @cinciva

teşekkür borçluyum. Borcum bir teşekkürle ödenemeyecek kadar büyüktür. Çalışmanın tamamlanmasından sonra okunmasını gerçekleştirmekle destek sağlayan Nusret Yılmaz'a ve tazyikleriyle beni sık sık tetikleyerek çalışmamın tamamlanmasında öncülük eden sevgili eşim Hülya'ya şükranlarımı sunarım.

CEMAL SÜREYA VE ÇEVRESİNDEN CİNSELLİĞİ İŞLEYEN BİRKAÇ ŞAİR

Necatigil'in adlandırmasıyla "şiirimizin uç beyi" İlhan Berk'in şiirlerinde cinsellik ve tarih, ana temalar olarak ortaya çıkar. Bu yaygın kanaati dikkate alarak baktığımızda Berk'in, Süreya'dan daha çok cinselliğe yer verdiğini düşünebiliriz. Ama gerçek hiç de öyle değildir. Şairin bütün eserlerini içeren üç ciltte (Eşik, Aşk Tahtı, Akşama Doğru) cinsel unsurlara fazlaca bir yönelme dikkatlere takılmıyor. Denilebilir ki İlhan Berk, Cemal Süreya'ya göre daha arınmış ve hacimce daha çok azımsanacak bir cinsellikten yana olmuştur.

Eşik'teki "Siz" şiirinde:
Size baktım. Sesin eski ve yalnız
Sizi soyuyorum. Büyük ağzınız
.....
Alıp ellerini beyaz diyorum

Beyaz çıplak etin, oralarınız.

mısraları bile Berk'in cinselliği ile Süreya'nın cinselliği arasında bir kıyaslama imkanına ulaşılır.

Telegram: @cinciva

Yine aynı eserin "Karadeniz" şiirinde:

"Papa XII Pie gibi önü açık yatar. Bir eski zaman orospusudur sanki. Sarkık memeli. Huysuz. Yatalak. Beyaz çoraplar giyer. Zaten Hüsna bir denizdir. Derisiyle sevişir." şeklindeki cinsellik, kendisiyle partneri arasındaki yaklaşımın aksine konuya Berk'in farklı bir perspektiften yaklaştığını imler. Bu imleme, Berk'in cinselliği algılamasında yardımcımız olur. Şair, Cemal Süreya'da olduğu gibi olayın taraflarından biri değildir. Olaya gözlemci olarak bakar. Daha farklı bir anlatımla diyebiliriz ki, Berk'in özgürlük ve Tanrı'ya başkaldırma psikolojisi, Cemal Süreya'dan daha etiktir.

Akşama Doğru'daki "Aşk O Sıvı"da bir ilişkinin gerçekleşmediğini, ilişkiye sadece bir yaklaşımın söz konusu olduğunu görürüz. Bu, bize Cemal Süreya'nın şiirindeki "ben yaptım oldu" iddiası karşısında cinselliğe daha duyarlı bir erkekliğin tercih edilmesi anlayışını fark ettirir:

Daya ağzını kasığıma, sevgili suça
Gövdem o cehennem, gövdende
- Sevgilim, sevişelim.

II. Yeni hareketi şairlerinde cinsellik az ya da çok kullanılırken, neden böyle olduğu sorusuna cevap bulan Turgut Uyar, askeri eğitimde ve çalışmalarda bulunmasına rağmen alaylı şairliği seçmiştir. II Yenicilerin başroldeki ilk iki şairimiz arasında Turgut Uyar da önemli bir görev icra etmektedir. Denilebilir ki, Cemal

Telegram: @cinciva

Süreya ve İlhan Berk'ten sonra Uyar'ın şairliği önem arz eder.

Bütün şiirlerini içeren Büyük Saat, kitabın ikinci şiiri Arz-ı Hal'i barındırır. Bu şiirde şairin Tanrı ile diyalogundaki büyük yanlışlık dikkat çeker. Şathiye geleneğinin bir devamı gibi algılanabilecek bir duyarlılıkla şair, Tanrı'ya çok çirkin bir şey sorar:

Sana bir şey soracağım, affet Allah'ım!..
Beş vakit kızlar doluyor camilerine,
Beyaz yaşmaklı, beyaz tenli masum kızlar...
Benim bir defa görüşte yüreğim sızlar;
Sen tutulmadın mı, içlerinden birine?
Sana bir şey soracağım affet, Allah'ım!..

Şair, burada söz cambazlığı yaparak Yaratıcımıza çok çirkin bir söz söyler. Elbette ki, Uyar'ın fıkıh bilgisi ve Tanrı'yı layıkıyla tanıması, yok denecek kadar zayıftır. Bu cümleden olarak şunu da ekleyelim ki, Uyar'da şathiye bilinci olmadığından ve dindarlıktaki zayıflığından böyle bir şey çıkmıştır ortaya.

Şairimiz, yaptıklarıyla Cennet'i kaybedeceği bilincindedir. Büyük Saat'in başlardaki şiirlerinden birinde şöyle der:

"Şöyle bir içten öpmeni senin,
Bin tane cennete değişmem."

Cinsellik nasıl olur da bir şairi bu kadar kuşatır sorusuna cevabı şairimiz, şu şekilde verir "Alıştırdılar Bir Kere" şiirinde:

"alıştırdılar bir kere
sigara alkol afyon tarih esrar marihuana
eroin tarih kokain morfin seks"
.....

Dikkat edilirse, şairin kendisinin alıştırıldığını söylemiyor. Biz, bu şiiri, şiirinde cinselliğe yer veren şairleri kastederek bütün bu anlamdaki şairleri bu işe alıştırdıklarını söyleyebiliriz. Yanlış bir eğitimle büyütüldüğünü düşünebiliriz şairlerin. Genelde bütün II. Yenicileri, özelde şairimizi düşünerek, cinselliğin onlar için vazgeçilmez olduğunu ve bu vazgeçilmezliğin de eğitimlerinden geçtiğini söyleyebiliriz. Bir iddiamıza delil olarak da bu mısraları gösterebiliriz: Şairler, anlattıklarını yaşamıştır. Zira başka türlü olsa bunu şiirlerine taşımazlardı bile. Bir başka yerde de şöyle der Uyar:

"nedense
bir kadını sevmeye hep memelerinden başlanır"

Bu mısraın ışığı altında II. Yenicilerin, erotik sahneleri canlandırırken memelerden başladıklarını anlıyoruz. Bu da II. Yeni duyarlığındaki şairlerde kadının en önemli organı olarak ortaya çıkar.

Telegram: @cinciva

Uyar, bu mısra ile bir eleştiri sunuyor diğer şairlere. Neresinden bakarsak bakalım, şairlerin bir cinsellik batağına saplandıklarını görüyoruz.

Türk şiiri içinde kendine has bir renkle yer alan Attilâ İlhan, Mavi hareketi ile taşıdığı rengi özgünleştirmiştir. Bu hareketin öncülüğünü taşıyan İlhan, aşk şiirleri yazdığı için eleştiriler alan bir şairdir. Böyle yaptığından, toplumsal çabalardan kaçındığı şeklinde yorumlanmıştır. O da "inadına" böyle şiirler yazmıştır. Aşk, yolculuk şiirleri, limanlar, değişik şehirler, şehir insanları, fahişeler, bıçkın denizciler, bu inadın ardından girmiştir şiirine.

S-20357

Mavi hareketi ile II. Yeni'yle ısrarlı bir mücadeleye girişmiştir. II. Yeni'nin şiir anlayışını reddetmiştir, toplumcu gerçekçi bir anlayış sergilemiştir. II. Yeni'nin imgeci anlatımına karşı çıkmış; ancak kendisi de az da olsa imgeye yönelmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde cinsellik konusu içinde erotik bakışla yer alan Attilâ İlhan, kadınlara en çok "orospu" kelimesiyle yaklaşır. İki yerde "fahişe" kelimesini kullanan şair, kadınlara orospu derken, aslında doğru söylemektedir. Bu tip ilişkilerde bulunan kadınlar zaten fahişe(orospu)dir.

Bir örnekle konuyu somutlaştıralım. Sisler Bulvarı kitabındaki "Başka Yerde Olmak" şiirinde şöyle der:

.....
"bir iştahsız orospu bulmuştum bilmem neden
uyuyupuyuyup uyanıyordu

M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası

Bir başka yerde (Böyle Bir Sevmek/Ah) şöyle yaklaşır kadına:

"ah tahtına kurulmuş bol sakallı bir kadın
sutyenler tutmuyor çılgın göğüslerini"

Şair, yalnız yaşadıklarını aktarmakla kalmıyor. Pornoyu başkalarına da yaşatmak ister:

"kaç içki daha ne ağır bir iş
alkol ırgatlığı bardakta ruj izi
gözlerinin mavisi akında erimiş
tütün sarısına dönüyor benzi
şehvetin dürtüsü
seviş
seviş
seviş"

"Hangi Seks" kitabının yazarı, neden şiirlerinde cinsellik konusuna yetkinlikle bakmasın? Diyebiliriz ki, onun şiirlerinde cinsellik, doğal seyrinden kopmamıştır. Ve onca kitabında bu konu, asla II. Yenicilere sayıca benzer bir boyut kazanmamıştır.

Dokunmadan geçmeyelim, II. Yeni'ye savaş açan İlhan, neden onun mensuplarınca sıkça işlenen cinsellik konusuna sığınır? Türk şiirinde erotizmin duayenidir Cemal Süreya. Bu iddiamızı çalışmamızın sonraki

Telegram: @cinciva

sayfalarında ele alacağımız şiirlerden çıkarabiliriz. Şairin bütün şiirlerinin toplandığı "Sevda Sözleri"nde bu gerçek, tüm çıplaklığıyla görünebilmektedir. Eserde erotizmin ve pornografinin işlendiği şiirlerin sayısı, diğerlerinden oldukça fazladır. Bir anlamda erotik şiirleri eserden çıkarırsak, geriye Cemal Süreya'sız bir şiir kalır. Demek oluyor ki, erotizm şairin temel hedefidir. Şöyle ki şair adeta erotizmin şiire aktarıcısı değil, onların uygulayıcısıdır.

Süreya'ya şiirimizin uç beyi gözüyle bakabiliriz. Ama denildiği gibi imgenin kapılarının sonuna kadar açılmasından kaynaklanmıyor bu. Zira imgeye, erotik söyleyişlerde değil, diğer söyleyişlerde rastlıyoruz. Erotik söyleyişlerde kadın uzvuna yönelik olanlar açık açık ve doğrudan ele alınmıştır. Örneğin kitaptaki ilk şiir "San", şu şekildedir:

Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının
Seni kucağıma alıyorum
Tarifsiz uzuyor bacakların

Kırmızı bir at oluyor soluğum
Yüzümün yanmasından anlıyorum
Yoksuluz gecelerimiz çok kısa
Dörtnala sevişmek lazım

Şiirin ilk iki mısrai imgeye dayalı bir söyleyiştir. Sonraki iki mısra, erotizm kokarken, bu mısralar sade

bir söyleyişle verilmektedir. Dolayısıyla iddiamız netlik kazanmaktadır. Şiirler erotik söylemle ele alınırken, şiir sade bir kılığa bürünüyor.

"Bir kadın canıma mercan sokuyor
Dayamış ağzıma bir memesini"

mısralarında da aynı işlenişini görüyoruz şiir dilinin. İlk mısraya imge hâkimken, sonraki mısra oldukça sade bir üslupla sunuluyor.

Şairin şiirlerine sinmiş cinsellikler, tarafımızca şairin kendini Allah karşısında özgür hissetmesi ile açıklanabilir. Denilebilir ki, şair, çok geniş bir kabulleniş içinde hareket ediyor. Her şeyden önce kendi kabullerini öngörmektedir. Yoksa günah kavramını umursamamaktadır. Bu da gaflet içinde yüzse de, başlı başına Allah'ın rağmına hareket etmesiyle ele alınabilir. Özgürlüğünün temelinde bu var. Söylediklerimize kanıt oluşturabilecek bir mısraı dikkatlere sunalım burada. Üvercinka şiirinde şöyle geçer: " Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah, daha neler". Kanun koyucunun yasaklamalarının[1] karşısına kendi kabullerini koymaktadır şair. O ne derse desin şair, bildiğini okuyacaktır.

1 yüce Allah, kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, zinayı yasaklamaktadır. Zina etmeme şeklindeki bir yasaklamadan öte, ona yaklaşmama kuralını bile getirmektedir Allah:

1. "Zinaya yaklaşmayın! O; hayasızlık, çirkin, aşağı bir iş, kötü bir yoldur." [Isra 32]

2. "Ey Resulüm, müminlere söyle, harama bakmasınlar ve avret yerlerini haramdan korusunlar! Müslüman kadınlar da ziynetlerini göstermesinler, başörtülerini yakalarına kadar örtsünler!" [Nur 31]

3. "Fuhşun açığına da, gizlisine de yaklaşmayın!" (Enam 151) buyurmaktadır.

Hadislerde ise durum şu şekildedir:

"Yemin ederim ki, birinin başına demir çivi sokulması, yabancı bir kadına dokunmasından daha hafiftir." [Taberani]

"Sizin için en çok korktuğum şey zinadır." [Taberani]

"Zina etmeyin, kadınlarınızın cazibesi, sevgisi gider, soğukluk başlar." [İ.Neccar]

"([Bilhassa] zina eden ihtiyar lanete uğrar.)" [Bezzar]

"Zina fakirliğe yol açar." [Beyheki]

"(Gençliğini zinadan koruyan [mümin] Cennete girer."[Beyheki]

"Bir kadın, beş vakit namazını kılar, namusunu korur, kocası ile iyi geçinirse, dilediği kapıdan Cennete girer." [İbn-i Hibban]

"Ey gençler, namusunuzu koruyun, zina etmeyin! İyi bilin ki, namusunu koruyana Cennet vardır." [Hakim]

"Kötülükten korunmak için, nikâhlı yaşayın ve iffetli olun!" [İbn-i Asakir]

"Onun bunun karısını, kızını ayartan bizden değildir." [İ.Ahmed]

"Azab-ı İlahiden korkarak, başını yabancı kadından çevirene, Allahü teâlâ ibadetin tadını duyurur." [Hakim]

"Harama bakmayan gözler, Cehennem ateşi görmez." [İsfehani]

"Kadına, şehvetle bakanın, gözlerine erimiş kurşun dökülüp, Cehenneme atılır." [M. Enhür]

"Avret yerini açana, başkasının avret yerine bakana Allah lanet etsin!" [Beyheki]

"Kadının yüzünden ve iki eli ayasından başka bütün bedeni avrettir." [M.Enhür]

"Bir yerde, zina ve riba çoğalırsa, o yerin halkı, belaya maruz kalır." [Hakim]

"Zina fakirlik getirir." [Buhari]

"Zinaya devam eden, putperest gibidir." [Harâiti]

"Zina edenin yüzü, Cehennemde ateşle yanar." [Taberani]

"Zina edenlerin avretlerinin kokusu, bütün Cehennem halkına eza verir." [Bezzar]

Telegram: @cinciva

CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNDE KADIN

Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının
Seni kucağıma alıyorum
Tarifsiz uzuyor bacakların

Kırmızı bir at oluyor soluğum
Yüzümün yanmasından anlıyorum
Yoksuluz gecelerimiz çok kısa
Dörtnala sevişmek lazım.[2] *(San, 11)*

Tartışmasız söyleyebiliriz ki, Türk şiirinin kadın konusuna giren şairlerinin başında gelen Cemal Süreya, ilk kitabı Üvercinka'nın daha ilk şiirinde bir pornografi çiziyor okuruna. Denilebilir ki, ilk şiirle, şiiri algılama ve algılatma formatına ait bir coğrafya çiziyor. Böylelikle okuruna ilettiği mesaj da belli olmuş oluyor. Adeta şunu söylemiş oluyor: *"Benim şiirim erotizmin, yer yer de pornografinin hizmetinde olacaktır."* 1957 tarihini taşıyan bu şiir (San), bütün mısralarında pornografinin hizmetine giriyor. İlk kelime olan kırmızı, bir pornografik renktir. Bundan sonra gelen " soluğum", "saçlarının", "Seni

2 Cemal Süreya, Sevda Sözleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, s.11.

Telegram: @cinciva

kucağıma alıyorum / Tarifsiz uzuyor bacakların", hep bu rengin hizmetine giriyor. İkinci dörtlükte soluğun kırmızı bir ata benzetilmesi ve son mısradaki "Dörtnala sevişmek lazım", aynı doğrultuda iki mısra olarak beliriyor. Ayrıca yüzün yanması da şehvetin nişanesidir.

Cemal Süreya, şiiri kadın sorunu olarak görüyor adeta. Bunu, Sevda Sözleri'nin başından sonuna kadar izlemek mümkün. Kadınlara; mesela bir Sezai Karakoç, bir Nurullah Genç, Bir Mustafa Özçelik, bir Dilaver Cebeci, bir Necip Fazıl Kısakürek, bir Mustafa İslamoğlu, bir Hüseyin Atlansoy, bir Arif Ay, bir Mehmet Çınarlı, bir Gültekin Sâmanoğlu, bir Mustafa Necati Karaer, bir İlhan Geçer, bir Nurettin Özdemir ve Yavuz Bülent Bakiler... gibi bakmıyor. Onun kadınları cinselliğin emrine giriyor ve mutlaka şairle bir denemeye girişiyorlar. Bu, istemesek de böyle. Yukarıda adlarını verdiğim şairlerde bu yaklaşımın en küçüğüne bile rastlanmaz. Kadını şairimiz, özgürlüğün içinden seyrediyor. O, yaptığına bir hesap verme olarak bakılacağını düşünmüyor. Şairin dediği gibi yaptıkları, "Sayın Tanrı'ya kalırsa günah"tır. Ne yaptığının bilincinde değilmişçesine veya Tanrı, bunlar için ceza koymuş olsa bile, şair buna karşı çıkıyor ve şathiye üslubuyla eleştiriyor Tanrı'yı.

Ellerini alıyorum sabaha kadar seviyorum
Ellerin beyaz tekrar beyaz tekrar beyaz
Ellerinin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum
İstasyonda tiren oluyor biraz
Ben bazen istasyonu bulamayan bir adamım[3] (Gül, 12)

3 Cemal Süreya, a.g.e., s.12.

Telegram: @cinciva

Yukarıdaki alıntıyı yaptığımız şiirin adı "Gül"dür ve 1954 tarihini taşımaktadır. Bu şiir, ilk şiir kadar aşırı bir içsellik taşımamaktadır. Bu da bizim yargımızı ispatlamaktadır. Şair, bu şiirle okuruna iletiği mesajı dillendirmiş oluyor.

"Ellerini alıp sabaha kadar seviyorum" mısraında ve ikinci mısradaki ellerin beyazlığına vurgu yapılması, ellerin ne kadar önemli bir şehvet objesi olduğunun delilidir. Gerçi el, saf aşkın da giriş kapısıdır. Ve şairin bu beyazlıktan korkması ise bize, partnerin pek de bu işin uzmanı olmadığını çağrıştırıyor. Son iki mısrada vurgulanmak istenenle "eller" arasında bir bağlantı kurulamıyor. Mısrada " ellerin" trene benzetildiği yalın gerçekle şair, ellerini bulamayacağını anlatmış oluyor kadının. Aslında şairin söylemek istediği başka bir pornografik öğedir.

Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
Sonra yüzün onun ardından gözlerin dudakların
Sonra her şey çıkıp geldi
Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde
Sen çıkardın utancını duvara astın
Ben masanın üstüne kodum kuralları
Her şey işte böyle oldu önce[4] (Önceleyin, 13)

Konu olarak bir önceki şiirin (Gül) devamı mahiyetindeki bu şiir de ellerle giriyor anlatılmaya. Bir öyküle-

4 Cemal Süreya, a.g.e., s.13 .

me görüyoruz bu şiirde. Şair yaptıklarını öykü biçiminde sunuyor. Yalnızlığımla benim aramda önce partnerinin elleri olduğunu söyleyen şair, birden kapıların ardına kadar açıldığını söyleyerek, sonra kadının yüzünün, ardından gözlerinin ve dudaklarının, ardından da her şeyin çıkıp geldiğini söyler. Bu şiir, pornografik unsurların şair tarafından gizlendiğini gösteriyor. Her ne kadar yukarıdaki aşamadan sonra bir korkusuzluk almışsa da ikisini, bunu açık açık anlatmaz. Kadının utancını bir elbise gibi çıkarıp duvara astığını, kendininse kuralları masa üstüne koyduğunu söyler. Ve der ki: "Her şey böyle oldu önce". Bu mısra işte bir pornografik öğenin erotizme geriletilmesidir. Şiirinde pornografiyi kullanan bir şair için böyle davranmak, aldığı veya düşündüğü bir eleştiri içindir. O, yoksa pornografiyi sürekli hazmederek şiirine sokardı diye düşünülebilir.

Bak bunlar ellerin senin bunlar ayakların
Bunlar o kadar güzel ki artık o kadar olur
Bunlar da saçların işte akşamdan çözülü
Bak bu sensin çocuğum enine boyuna
Bu da yatak olduğuna göre altımızdaki
Sabahlara kadar koynumda yatmışsın
Bak bende yalan yok vallahi billahi
Sen o kadar güzelsin ki artık o kadar olur

İşe bak sen gözlerin de burda
Gözlerinin ucu da burda yaşamaya alışık
İyi ki burda yoksa ben ne yapardım

Telegram: @cinciva

Bak çocuğum kolların işte çıplak işte
Bak gizlisi saklısı kalmadı günümüzün
Gözlerin sabahın sekizinde bana açık
Ne günah işlediysek yarı yarıya

Sen asıl bunlara bak bunlar dudakların
Bunların konuşması olur öpülmesi olur
Seni usulca öpmüştüm ilk öptüğümde
Vapurdaydık vapur kıyıdan gidiyordu
Üç kulaç öteden İstanbul gidiyordu
Uzanmış seni usulca öpmüştüm
Hemen yanımızdan balıklar gidiyordu[5] (Güzelleme, 16)

1954 tarihli bu şiir, baştan sona kadın konulu bir şiirdir. Çok güzel bir bayanla sabaha kadar aynı yatağı paylaşmışlar; ancak ilk bölümde kadına alıştıra alıştıra söylemektedir bunu. Yalanı sevmediğini yeminle belirtiyor ki, o kadınla beraber olduklarını vurguluyor.

Partnerine çocuğum diye hitap ettiğine bakılırsa, aralarında çok yaş farkı olduğu düşünülebilir. Bu cümleden olarak şöyle düşünmek normal: Şair beraber olduğu bir kadınla yaşadıklarını anlatabilecek yapıda olduğundan, ilişkilerinin gizlisi saklısı kalmaz. Ve ne günah işlendiyse yarı yarıya olduğunu söylüyor. Partner usulca öpülmüştür. Demek ki genç bir bayandır ve narin yapılıdır. Kültürümüzde böyleleriyle beraber olana "sübyancı" denilegelmiştir.

5 Cemal Süreya, a.g.e., s. 16.

Şimdi sen kalkıp gidiyorsun. Git.
Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler.
Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin
Oysa Allah bilir bugün iyi uyanmıştık
Sevgiyeydi ilk açılışı gözlerimizin sırf onaydı.
Bir kuş konmuş parmaklarıma uzun uzun ötmüştü
Bir sevişmek gelmiş bir daha gitmemişti
Yoktu dünlerde evvelsi günlerdeki yoksulluğumuz
Sanki hiç olmamıştı

Oysa kalbim işte şuracıkta çarpıyordu
Şurda senin gözlerindeki bakımsız mavi, güzel laflı İstanbullar
Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların
Öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi sevmek
Ki Karaköy köprüsüne yağmur yağarken
Bıraksalar gökyüzü kendini ikiye bölecekti
Çünkü iki kişiydik

Oysa bir bardak su yetiyordu saçlarını ıslatmaya
Bir dilim ekmeğin bir iki zeytinin başınaydı doymamız
Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu
İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük
Yüzünün bitip vücudunun başladığı yerde
Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra
Sonrası iyilik güzellik[6] (Aşk, 17)

6 Cemal Süreya, a.g.e., s. 17.

Telegram: @cinciva

1954 tarihli "Aşk" adlı bu şiirde de şiirin bütün havasını erotizm doldurmaktadır. Şiire, erotizmle değil, şiirsel bir havayla giriliyor bu havanın aksine. Sevgili, işi sabah olunca ayaklanmıştır. Ancak sevgilinin gidişini gayet normalmişçesine kabullenen şair, sevgilinin gözleri olmadan yapamayacağını söyler. Sabah uyanınca birbirine bakışları sevgiyle olmuştur. Gündeme "sevişmek" yerleşmiş ve bir daha gitmemiştir. Yani sabaha kadar sevişmişlerdir. Her zaman da böyle olacaktır anlaşılan.

Sevgiye düzeltici, yerine getirici bir etken olarak bakılır şiirde. Şair, ilk bölümden sonra pornografik tabloları yerleştirmeye başlar şiirde. İlk olarak sevgilinin etinden söz eder. İlişkilerine o derece güvenir ki gökyüzü bile ikiye bölünecektir Süreya'ya göre.

Şiirin sonunda şu iki mısra dikkat çeker: "Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra. Sonrası iyilik güzellik." İşte ikinci pornografik öğe. Kadının bir organını açık açık zikredip onun kahraman olduğunu söylemesi ve şaire göre sonrasında iyilik güzellik olması, bu anlatımların bir zamanların muzır yasasına gerek duyduracak cinstendir. Memeler, neden kahramandır? Şair, onca organın içinde adı geçen organı kahraman ilan etmesi, şairin neye ilgi duyduğuna, ayrıca neye takıntısının bulunduğuna işaret eder.

Bir kadının yüzü avucum kadar
İki gözümle gördüm vallahi billahi
Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
Bu kimin meyhanesi ha haha
.....

İki gemiciynen Van Gogh'tan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheyla'yı saymazsak ha haha[7] (Dalga, 18)

Kimin meyhanesinde bulunduğunu bilmeyecek kadar sarhoş olan şair, yemin etme ihtiyacı hissediyor bir kadının yüzünün avucu kadar küçük olduğunu belirtmek için. Biz burada şunun üzerinde durulması gerektiği inancındayız: Şair, kadının yüzünü belirtirken neden yemin ediyor ve bunun için de neden İslam inancındaki iki yemin biçimini kullanıyor? Bir sosyalist olan Cemal Süreya, inancındaki gibi Allah inancına sahip değildir. Son şiirinde ölümün eşiğinde olduğunu anlayan şair, Tanrım ifadesini kullanır.

Yukarıdaki ikinci dörtlükte yine kadın yüzünü kullanmaktadır. Şair için kadının yüzü de önemlidir. Eski edebiyattaki vahdet inancını temsil eden yüz, şair tarafından önemle üzerinde durulan bir noktadır. Şair ömründe, Süheyla'ya olanı saymazsak, aşık olmamıştır. Bu demektir ki eşleri dahil hiçbir kadına aşık olmamıştır. Peki aşık olmadan bir kadınla nasıl beraber olunur? Bu, şehvetin aşırılığının bir uygulamasıdır. Şairde şehvet, nehir gibi çağlamaktadır. Ona göre kadınlarla beraber olmak yetmektedir. Âşık olmaya gerek yoktur.

7 Cemal Süreya, a.g.e., s. 18.

Telegram: @cinciva

Ben nerde bir çift göz gördümse
Tuttum onu güzelce sana tamamladım
Sen binlerce yaşayasın diye yaptım bunu
Bir bunun için yaptım[8] (Kanto, 19)

"Kanto" şiirinin ilk dörtlüğü, "bir çift göz"le başlar. Şair tutup onu güzelce, seslendiği kadına tamamlamıştır. Bunu da partnerinin çok yaşaması için yapmıştır. Şimdi nasıl olacaktır bu? Öncelikle şunu söylemek durumundayım ki, gördüğü gözleri partnerine tamamlaması, bence onu hatırlaması içindir. Yoksa o binlerce yaşasın diye değil. Böyle olmamakla birlikte öyle göstermesi şairce bir duyarlılığın ortaya konması içindir. Ama bundan şu anlam çıkabilir: Şairin başkasında gördüğü gözlerde partnerini hatırlaması, aklında daima onu yaşatması içindir. Belki de onu aklında yaşatması, onun binlerce yaşaması demektir. Sevgili ister mi bunu peki? Yani çok yaşaması, sevgilinin isteği dâhilinde midir? Sanmıyorum. Yaşlanmak, hele binlerce yıl yaşayacak kadar yaşlanmak, sevgili için arzulanan bir şey değildir. Yüzünün atlasa benzer hale gelmesi, vücudunun pörsümesi, dişlerinin dökülmesi, kısaca vücudunun gençlik haline hiç benzememesi, sevgili için hoşa gitmeyecek bir durumdur. Ama şair, partnerine böyle söyleyerek ona kur yapıyor.

Ben soluğu Meryem'in sokağında alıyorum
Meryem'in diyorsam Kolay Meryem'in, usullacık Meryem'in
Karanlık bastırmış üstümüzü külliyetli miktarda
Alçak sesle konuşuyoruz korkudan değil

8 Cemal Süreya, a.g.e., s. 19.

Çünkü ne zaman ağzından öpecek olsam
Hele bu ağız onun kendi ağzıysa
Kocaman bir gül alıyor arkamızda
Zulma karşı

Ayakta duran kadınlar olur ya
Meryem bunlardan
Üç türlü ayakta duruşu var
Birini yalnız bana kullanıyor[9] (İngiliz, 20)

Şair soluğunu, Meryem'in sokağında aldığını söylerken "sokak" ifadesini kullanması, açıkça "genelev"e gittiğini ele vermektedir. Bir mısra sonra Meryem'in kolay ve usullacık olduğunu söylemesi, bu yargımızı desteklemektedir. Meryem'in kolay ve usullacık olduğu ne demektir? Genelev kadınlarının kolay elde edilmesi ve ilişkide boyun eğici oldukları, haklarını aramayacak kadar edilgen yapılı bulundukları için şair buna bu şekilde vurgu yapmaktadır.

Şair, kadını ağzından öpecek olduğunda arkalarında kocaman bir gül yer almaktadır. Üstelik bu ağız kendi ağzıysa, kocaman gül o zaman arkalarında yer almaktadır. Bu gül ise zulme karşı arkalarındadır. Ve barış anlamındadır. Ağzından öpünce, barışı yakalamış demektir çift. Bu da evlilik dışı ilişkilerin bu şekilde yapılmasının meşrulaştırılması anlamına gelmektedir.

Meryem, ayakta duran kadınlardandır. Kadınların ayakta durması ne anlama gelmektedir? Genelev kadınlarında rastlanan bir durumdur bu. Bu durum, kendisini sergileten ve bir anlamda da kendine güveni temsil eden bir pozisyondur. Ve Meryem'in üç türlü ayakta duruşu vardır. Bunlardan birini yalnız şaire kullanması, dikkat çeker. Anlaşılan şair, genelev kadınını fethetmiştir. Buna bir delilimiz de, "Güzel mi bari" şeklindeki bir soruya şairin, "Hem de nasıl" şeklinde cevap vermesidir. Çok güzel, barış içindeki, duruşlarından birini şair için kullanan bir kadın elbette ki, şairi fethedecektir.

9 Cemal Süreya, a.g.e., s. 20.

Telegram: @cinciva

Şimdi bir güvercinin uçuşunu bölüşüyoruz
Gökyüzünün o meşhur maviliğinde
Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla
Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden
Alıp yaracak olsak yüreğini
Şimdi bir güvercinin

Şimdi sen tam çağındasın yanına varılacak
Önünde durulacak tam elinden tutulacak
Hangi bir elinden güzelim hangi bir
Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz

Öbür elinde yetişkin bir gümüşlüğü
Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük
Çalışan insanlar için akşamlara kadar
Toz duman içinde
Bir elinle de boyuna ekmek kesiyorsun

Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen
Bir bulut geçiyorsa onu görürdük
Bir minarenin keyfine diyecek yoksa onu
Bir adam boyuna yoksulluk ediyorsa onu
Ne zaman hürlüğün barışın sevginin aşkına
Bir cıgara atmışsak denize
Sabaha kadar yandı durdu[10] (Cıgarayı Attım Denize, 21)

Bir klasik Cemal Süreya şiiri. Şiirin tamamında kadın ağırlıklı, yer yer pornografi izlenimli bakış açısı var. Peki pornografi izlenimli bakış açısı nasıldır? Ne biçim bir pornografidir bu? Şair ilk bölümde şöyle mısralara yer veriyor: "Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla / Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden / Alıp yaracak olsak yüreğini /Şimdi bir güvercinin". İlk kitabının adı Üvercinka'nın açılımı, "güvercin kanadından"dır. Şair, bu şiirinin içinde güvercini kullanarak bir kapalı söylemden açık söyleyişe geçmektedir. Bu bölümde şair saçlı, memeli bir sahne çizmektedir ki, pornografik anlatımdan kurtulamamaktadır. Bu tip bir söyleyiş de ikinci bölümde yer almaktadır. Şair burada, kızlık ve yetişkinlik kavramlarıyla sevgilisinin sırlarını ele vermektedir. Buraya kadar yer alan anlatımlarıyla bu anlatımı yorumlayacak olursak, şairin bu işten vazgeçmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Çünkü dinimizde günahın anlatılmaması gerekir. Nerden bakarsak bakalım, günahın anlatılması, yapılmasından daha büyük günahtır. Ayrıca sırrın korunmaması da günahtır.

10 Cemal Süreya, a.g.e., s. 21.

Telegram: @cinciva

Son bölümde, şairin eskiden beri bu kadınla girdiği ilişkiden haberdar oluyoruz. Eğer şair, bunları bu şekilde anlatmasa, bundan haberdar olmamızın imkânı yoktur. Pornografinin bile az bulacağı bir mısrada, "Bir minarenin keyfine diyecek yoksa onu" görmektedir. Buradaki minare, bildik anlamda değil, berbat bir pornografik anlamda kullanılmıştır.

Bu da Süheyla'nınki işte aynı
Her yerde görülen herhangi bir üçgen
Bir kenarını yamuk çizmişler Üsküdar'a gidiyor
Bir kenarına istesek her akşam rastlayabiliriz
.....
Kendi kendine yetmeyen zavallı bir üçgen[11] (Üçgenler, 22)

Şiir (Üçgenler), adıyla argo başlıklı ve anlatımlı bir şiirdir. Burada argonun dilimizde kullanılan gerçeğine değinmemin abesle iştigal, daha doğrusu çok edepsiz bir işe soyunma sayılacağından, üçgenin ve öbür şiirdeki minarenin ne demek olduğunu açıklamaya gerek yoktur. Yukarıdaki son mısra, bir üçgenden söz etmektedir ki, bu üçgen kendi kendine yetmeyen bir zavallıdır. Elbette hiçbir üçgen kendine yetmez. Yine tam anlamıyla pornografik bir dil konmuştur ortaya.

Kadın kendini gösterdi usulcana
Çekingenlikle koşulu beyaz usulcana
Gittiler gözleri aşka yaşamaya yangın
Gidip gelenler oldu gitti geldiler.

11 Cemal Süreya, a.g.e., s. 22.

Kadın saçlarını getirmedi uzakta tuttu
Umutsuzlukla dolu soyunuk uzakta
Düştüler karanlıkta aralık aralık
Düşüp ölenler oldu düştü öldüler.

Kadın gözlerini koydu ortaya
Bir mavi bir gökyüzü aldı çevrelerini
Sevdiler sonsuz bir maviyle alıngan
Sevip yaşayanlar oldu sevdi yaşadılar. (Şiir, 23)

Kadın, kendini usulca gösteriyor. Bir kere daha söyleyelim ki, elde edilmesi zor olmayan bir kadınlık özelliğidir bu. Bu, esasen genelev kadınlarının özelliğidir. Beyaz bir kadındır. Kendini sergiletmeyen kadınların özelliğidir beyazlık. Ancak ne var ki, buradaki kadın çekingen. Bu kadına yangın derecesinde şehvet yüklü erkekler gitmiştir.

İlişki sonrasında kadın umutsuzlukla doludur ve soyunuktur. Uğrunda ölenlerin bulunduğu bir kadındır bu. İlişki sonunda saçlarını yanında getirmemesi, şairin gönlünü bağlayacağı bir şey bulunmadığı anlamındadır. Eski Edebiyatta saç, kesretin temsilcisidir. Ve şairin gönlünü bağlayacağı, varlığıyla şaire işkence edeceği bir nesnedir saçlar. Kadının saçlarını uzakta bırakması, istenmeyen bir durumdur. Cemal Süreya, işkence görmek istiyor denebilir ki, kadının saçlarını getirmemesinden adeta yakınıyor.

Kadının ortaya gözlerini koyması, şairin bağlanacağı bir limana muhtaç olduğu anlamındadır. Kadın da bunu bilmektedir ki, ortaya gözlerini koyuyor. Bu şiirde mavi ile umut kastediliyor düşüncesindeyiz. Kadının çevresini mavinin ve gökyüzünün alması, umutla birlikte İlahî bir yardımın kadını kuşatması gereğidir. Sonsuz bir umutla sevenler, yaşamışlardır. Buradan sevmeyenlerin yaşayamayacağı gibi bir anlam çıkarılabilmektedir.

Bir sürü çiçek ama saydırmaya kalkma
Ayrı ayrı kadınlardan koparılmış
Kadınlardan ya hem de bilsen nerelerinden
Kahin-klin kahin-klin
Ben ne kadar öbür çiçekleri denesem
Seninki gül oluyor aralarında

Bir sürü güvercin havalan. Saçların
Bunlar tıpkı sevilmedeki saçların
Kanatlarımdan bellidir yeni açılmış sokaklarda
Gülüm-mera gülüm-mera
Bir güvercin akıntısında kesin güvercinler
Uçsuz bucaksız bana bakıyorsun[12] (Türkü, 24)

Şiirinde kadınlardan kurtulamayan Cemal Süreya, "Türkü" adlı bu şiirde de bu özelliğini sürdürüyor. Bu

12 Cemal Süreya, a.g.e., s. 24.

Telegram: @cinciva

şiirinde de temel espri kadındır. Ancak kadın, akıllı bir üslupla anlatılmıyor. Demek istiyorum ki, terbiyesiz bir kalem tarafından, yine terbiyesiz bir anlatımla aktarılıyor kadınlar. Tipik bir Cemal Süreya şiiri olan "Türkü"de de bu tip bir anlatım görüyoruz. Şiire girişte ayrı ayrı kadınlardan koparılmış çiçeklerden bahsederken, birden kadınların bilsen nerelerinden diyerek pornografiye yaslıyor şiirini. Arkasından kelime oyunu yaparak fazla devam etmiyor pornografiye. Şifreli bir dil kullanıyor. Bu şifreli dilden herhalde yalnız şair haberdardır. Şiirin devamında başka kadınları denediğini anlıyoruz. Ancak içindeki kadınınki önemli çıkıyor. Bu kadın, aslında tüm şiirlerinde "sen" diye hitap ettiği kadındır. Onu şiirine sokarak ne kadar önemsediğini belli ediyor.

Yine saçlardan bahsederek bunu takıntı haline getiriyor. Yalnız bu saçlar, sıradan, her kadında görülebilen cinsten saçlar değildir. Bunlar kadının sevilirkenki saçlarıdır. O halde Cemal Süreya, kadınları sevilmeye layık olanlar ve cinselliğe yarayanlar olarak iki gruba ayırıyor. Çünkü "sen"e hitap ederken daha bir şairane dili tercih ediyor. Burada da şifreli, perdeli dil kullanıyor. Okurlardan bu dili anlayan çıkmaz kanaatindeyim. Şiirin devamında güvercin akıntısından söz ediliyor. Böyle bir akıntıda "sen", uçsuz bucaksız şaire bakmaktadır. Üvercinka adlı bu ilk kitapta bu ismin açılımını yapmaktadır. Zira bu kelime "güvercin akıntısı" biçimindedir ve şair, bu şiirde bunu kullanmaktadır. Diyebiliriz ki, Cemal Süreya, bilinçaltını kurcalayan bir şairdir.

Şimdi sen çırılçıplak elma yiyorsun
Elma da elma ha allahlık
Bir yarısı kırmızı bir yarısı yine kırmızı
Kuşlar uçuyor üstünde
Gökyüzü var üstünde
Hatırlanacak olursa üç gün önce soyunmuştun
Bir duvarın üstünde
Bir yandan elma yiyorsun kırmızı
Bir yandan sevgilerini sebil ediyorsun sıcak
İstanbul'da bir duvar

İstanbul'da bir duvar duvarda bir kilise
Sen çırılçıplak elma yiyorsun
Denizin ortasına kadar elma yiyorsun
Yüreğimin ortasına kadar elma yiyorsun
Bir yanda esaslı kederler içinde gençliğimiz
Bir yanda Sirkeci'nin tiren dolu kadınları
Adettir sadece ağızlarını öptürürler
Ayaküstü işlerini görmek yerine[13] (Elma, 25)

Şair, kafasını kadınlara takmış bir zavallıdır. Zavallıdır; çünkü anlattıkları yaşadıklarıdır. Peyami Safa'ya göre insan, yaşadıklarını anlatır. Büyük romancıya göre insan en çok kendini tanır. Bu teoriye göre şairimizin yazdıkları da yaşadıklarıdır. Zaten bunca kadın ve

13 Cemal Süreya, a.g.e., s. 25.

Telegram: @cinciva

pornografi, başkasının hayatından yansımaz bir şairin eserine. Bildik bir sözdür: Dervişin zikri neyse fikri de odur. Bunu şöyle de söyleyebiliriz: Sanatkârın hayatı eseriyle örtüşür.

Şiire "sen"in çıplak olarak elma yediği gerçeğiyle giriliyor. Elma kırmızıdır. Daha önce de söylediğim gibi kırmızı, pornografik bir renktir. Kadının çıplaklığıyla kırmızının örtüştüğünü söyleyebiliriz, şiirde pornografik yaklaşımın bulunduğunu belli etmek için.

Kadın üç gün önce soyunmuştur. Dolayısıyla üç gündür çıplaktır. Elma yerken "sevgilerini" sebil etmektedir kadın. Kanaatimce sevgileri sözüyle kadının bedeni verilmek isteniyor. Bedeninin organları. Zira nasıl birden çok sevgi verilebilir ki?

Kadın, İstanbul'da bir duvarın üstündedir, çıplaktır, bir kilisenin civarındadır ve elma yemektedir. Bu tablo bize Hz. Adem ile Hz. Havva'yı hatırlatmaktadır. Kadının çıplak oluşu, elma yiyişi, bir mabet (kilise) civarında bulunması ve şairin kadınla beraber soyunması, bize hiç şüphe yok ki, ilk insanla eşinin Cennet'teki durumlarını hatırlatıyor. Gerçekte onlar soyunuk değillerdir. Ama şimdiye kadar öyle anlatılagelmiştir. Şiirin sonunda, kahramanlarımızın gençlikleri bir yandan kederler içindedir, diğer yandan Sirkeci'nin tren dolu kadınları vardır ki, şaire göre bu ikisi önemli bir problemdir. Bunlar ayaküstü işlerini görmek yerine ağızlarını öptürürler. Süreya, bundan hoşnut değildir. Şair, daha çok şey bekliyor kadınlardan.

.....

Leylâ'nın kaşları geldi oturdu karşıma
Hamza'nın karısı Leylâ, Hamza Leylâ.
Başladı Afrikası uzun bir gece
-Afrika dediğin bir garip kıta-
Geceler yukarda telcek- bulutcak
Böyle gecelerde yatan yatana[14] (Hamza Süiti, 28)
.....

Artık bu kadarı da fazla. Kadın kadın diye diye ölmüştür Cemal Süreya. Sonunda evli kadın da girdi Süreya'nın hayatına. Üstelik o kadınla Afrika'sı uzun bir gece de başlamışsa ve böyle gecelerde yatan yatana olursa şair, o evli kadınla da yatmıştır. Bunu anlatmaktan çekinmemesi ise edep sınırlarının dışına taşmış olmasındandır.

Bir de var sen koynumda yatıyorsun
Güzelsin güzelliğin mutlak amenna
Kızlığın masanın üstünde
Kocana saklıyorsun

Oysa koca da ne benim kollarım var
Soy bir portakal yedir bana dilim dilim
Ben Uzunminareliyimdir doğma büyüme
Ne yapıp yapıp denizi görmek isterim[15] (Şu da Var, 29)

14 Cemal Süreya, a.g.e., s. 28.
15 Cemal Süreya, a.g.e., s. 29.

Telegram: @cinciva

İşte açık açık yazılan bir şiir başlarda. Koynunda yatıyor olmak, açıkça yaptığını dile getirmek, açıkça işlediği günahı anlatmaktır. Genç bir kızdır partneri. Kızlığını şaire vermemiştir. Çok güzeldir. Ama işte kendisini kocasına saklamaktadır. Şair, bunu bilmektedir ve onu da isim vermeden ele vermektedir.

Süreya, genç kızın kocasını kıskanır ve kendisini onunla kıyaslar. Kendisini kollarıyla öne çıkarmak ve doğma büyüme Uzunminareli olmakla övünür. Kollarıyla öne çıkmanın anlamı, cinsel ilişkide daha güçlü olduğunu savlamaktır. Uzunminareli olmak ise, bir yerleşim biriminden olmak demek değildir. Kendi cinsel gücünü, minare kelimesiyle anlatmak ister. Günümüzde çeşitli yollarla erkek üreme organında değişiklik yapılmaktadır. Şair de bu kelimenin önünde yer alıp onun sıfatı olan uzunluk ile yine kıyaslar kendisini koca ile. Bu, şifreli anlatımla ortaya konmaktadır. Ve bu haliyle ne yapıp yapıp denizi görmek, yani kadın cinsel organına sahip olmak ister. Şiirlerinde hep kadınlarla olan ilişkisini ve onlardan bağımsız kalmak istemeyişinin portresini çizer.

Bu da pornografik bir aktarımdır. Şairce sevilen ve hemen hemen bütün şiirlerinde kullandığı yoldur.

Dengesini uzun bıyıklarına borçlu yürürken
Son derece ince bir kadın yüzünden sallantılı
Sevişken bir orospu en mayhoş tenlisi Ortadoğu'nun
Çeşmeden su içer gibi kolay rahat
Avucunu çenesinde dayayıp öptüğü

Ama sadece öpmek mi
O da ayrı mesele
Saçındaki çiçeği yükleyip merhabasına
Yoluna dikildiği ilk günden beri
Geceyi tutup getirmek birinci işi
Sonra belirtmek geceyi en yavuz laflarla
Meryem kadifeden bir çingenedir
Ama çay içmenin kadifesi mi olur
O da ayrı mesele

Gibi bir Erzurumlu yanından geçen minarelerin
Daracık ıslığına buyur etmiş bütün mavilikleri
Meryem Meryem benimle bir daha öyle konuşma Meryem
Ay sessiz sedasız bir çingenedir
İnan ol başımı alıp giderim
Ama nereye gidilebilir
O da ayrı mesele

Biz seviştik Süveyş kanalı kapanmıştı
Ellerimizin balıkları bütün kanallarda[16] (Süveyş, 30)

Bu şiirde "kadın" yıkıcı bir vasıtadır. Uzun bir bıyıklıyı sallantıda bırakır. Kendisi ince bir kadındır ve Ortadoğu'nun en mayhoş tenlisi olan sevişken bir orospudur. Şairin bahtı bu kez, bu toprakların olmayan bir

16 Cemal Süreya, a.g.e., s. 30.

Telegram: @cinciva

orospudan açılmıştır. Bu kadın çeşmeden su içer gibi kolay ve rahattır. Bu durumu şair, önceki şiirinde de kullanmıştır. Kolay olmak, kadının ele geçirilmesi kolay olmaktır. Rahatlığı da ustalığına delalet eder. Erkek, avucunu çenesine dayayıp öpmüştür bu kadını. Anlaşılan sadece öpmemiştir.

Meryem, bu şiirde kadifeden bir çingene olarak ele alınmaktadır. Kapalı bir anlatımı var bu bölümün. Saçındaki çiçeği merhabasına ekleyen kimdir? Yoluna dikilen kimdir? Geceyi tutup getirmek, geceyi en yavuz (kötü) laflarla belirten kadın mıdır, erkek mi? Şair bunu doğrudan vermiyor. Ancak anlayışımıza göre Meryem'dir. Meryem, çingene'dir; ama bunları yapabilecek kadar da hünerlidir.

Şaire göre böyle olduğunu belirterek başlayalım bu bölüme; Meryem, öyle bir kadındır ki, Erzurumlu gibi biri yanından geçerken şairin minarelerin ışlığı dediği ezana feda etmiştir bütün umutlarını. Aralarında ne geçmişse Süreya, Meryem'i, kendisiyle bir daha öyle konuşmaması hususunda uyarıyor. Ardından bu kez, ay'ın sessiz sedasız bir çingene olduğunu söyler. Ve böyle konuşursa, alıp başını gideceğini belirtir. Anlaşılan şairimiz alıngan bir yapıdadır. Hangi kadına uzansa onu elde edebilen bir şair olan Cemal Süreya, elbette alıngan bir yapıda olduğuna işaret etmektedir. Eyvallahı da yoktur kadınlara? Başımı alıp giderim, dese de sonra bağlantı beytinde nereye gidilebileceğini bilmediğini söyleyerek kendini ele veriyor.

Şiirin son iki mısraında sevişliklerini anlıyoruz Meryem'le şairin. Süveyş kanalı kapanmış sevişliklerinde.

Dolayısıyla elleriyle ürettiklerinin, bütün kanallara dağılmış durumda olduğunu anlıyoruz. Burada ellerimizin balıkları sözüyle, elleriyle yaptıkları anlaşılıyor.

Çoğaltan ellerini seviyorum kaç kişi
Dokundukça dokundukça aslanlara
Parklarda yakışıklı aslan heykelleri
.....
Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi
Bir senin gözlerin var zaten daha yok
Ya bu başını alıp gidiş boynundaki
Modigliani oğlu Modigliani
Az şey değil seninle olmak düşünüyorum da
İçimde bir sevinç dallanıyor kaç kişi
Bir geyik kendini çiziyor karanlığa sonra kayboluyor
Karanlık maranlık ama iyi seçiliyor
Yorgan toplanmış bacakların seçiliyor
Bir uçtan bir uca bacaklarının aslan heykelleri
Onları ne denli sevdiğimin aslan heykelleri
Ayık gecemizi dolduruyorlar bir uçtan bir uca

En olmayacak günde geldin tazeledin ortalığı
Alıp kaldırdın bu kutsal ekmeği düştüğü yerden
Bunlar hep iyi şeyler ya öte yanda
Olsa yüreğim yanmayacak aslan heykelleri
Ama yok aslan heykelleri var köpek

Telegram: @cinciva

Delikanlı bir köpeği var onunla yatıyor
Adalet Hanım iki kişilik karyolasında
Bozulmuş burjuva ahlakına örnek[17] (Aslan Heykelleri, 31)

Şiire el sevgisiyle giriliyor. Şairde saç, el, göz sevgisi; olabileceklere karşı olan sevgidir. Normal insanların sevgisi yani. Ancak bacak, meme, cinsel organ gibi söylenmeyecek sevgiler de vardır şairde; ancak zikretmiyor bunları. Onları, "kahraman" olarak niteliyor ve başka yönlere çekerek anlatıyor.

Eller, çoğaltan bir şeymiş. Ve onlara kişilik verilmiş şairce. Parklarda aslanlara dokunmaları hoşuna gidiyor şairin. Aslında onların, aslan heykelleri olduklarını anlıyoruz bir mısra sonra.

Bir bölüm sonra da gözlere olan sevgisinden dem vuruyor Süreya. Bu gözler, olduran, yıkan, sonra tekrar yapan bir kimliktedir. Ve şair açısından yalnız onlar vardır, başka yoktur. Sevgili, başını alıp gidecek bir yapısı olan kişidir. Ve ona Modigliani* oğlu Modigliani kelimeleriyle sesleniyor. Bunun ne anlama geldiğini bilmiyoruz. Diyebiliyorum ki bunlar, bir şifredir şairle sevgilisi arasında.

Burada hitap edilen kadın, öyle bir kadındır ki, onunla olmak az şey değildir. Onunla olmak şairde bir sevinç meydana getiriyor. Öyleki bu sevinç, içinde birkaç kişi oluşturuyor şairimizin. Karanlık bir ortamdadırlar. Bir geyik varlığını hissettirmektedir. Karanlıktır; ama iyi seçilmektedir ortada olanlar. Örneğin yorgan

17 Cemal Süreya, a.g.e., s. 31.

Telegram: @cinciva

toplanmış, bacakları seçilmektedir kadının. Şair, bu bacakları çok seviyor. Sarhoş değildirler ve bu bacaklar, bütün gecelerini dolduruyorlar. Sonunda, bacağa olan sevgisini de dile getirmiştir şair.

Kadın, en uygun olmayan günde gelmiştir; ama ortalığı tazelemiştir. Öylesine verimli ve yapıcı bir kadındır. "Kutsal ekmeği" düştüğü yerden kaldırmıştır. "Kutsal ekmek" burada, önemli bir şey; fakat ekmek olmayan şeydir.

Öte yanda bir köpek vardır ve köpekle olanlar, şairin yüreğini yakmaktadır. Bozulmuş burjuva ahlakına örnek olarak sunduğu bir ilişki söz konusudur. Adalet Hanım, iki kişilik karyolasında delikanlı bir köpekle yatmaktadır. Bu ilişki, şaire fena halde dokunmaktadır. Bu ilişkiye, bir sosyalistin burjuvaya bakışı vardır. Yoksa bu bakışın, ilişkide olması gereken günah olgusu yoktur. Olsaydı, kendisininkileri de görmek durumunda olmalıdır. Kıskançlığından bu delikanlıyı köpeğe benzetmiştir de diyebiliriz.

Kadınlar hamamında Güzin
Bacağının birini suya uzattı
Erkekler hamamında Süleyman
Uzandı bu bacağı bir güzel öptü
Öpsün bakalım

Kadın kısmı n'apar Güzin onu yapacak
Bacağını azıcık yukarı çekti

Süleyman yutar mı kaçın kurrası
Bu sefer biraz aşağıdan öptü
Hadi bakalım
Az daha biraz daha derken sonunda
O güzelim bacak sudan çıkacak
Bacakla beraber bir mesele önemli
Acep şimdi Süleyman nerden öpecek
Dur bakalım
Erkekler hamamında Süleyman
Az namussuz adam değilmiş hani
Kalkıp dosdoğru Eskişehir'e gitti
Geçirdiği gibi başına şapkasını
Enflasyon parasıyla otuz lira[18](Hür Hamamlar Denizi, 32)

Bu şiirde hayali bir hikâye söz konusudur. Hayalidir; zira şair, Süleyman'ın yaptıklarına şahit olabilir; ancak Güzin'e şahit olması mümkün değildir. Ortalama değerlendirmeyle bakacak olursak, burada bir bacak ve kadına ulaşamayan Süleyman'ın gittiği genelevin hissettirilmesi vardır. Kadının bacağını hayalen öpmüştür Süleyman. Ancak kadınla aralarında başka şey gerçekleşmemiştir hayal da olsa. O da haliyle alıp başını Eskişehir genelevine gidiyor. Bunu şairin, Süleyman'a "Az namussuz adam değilmiş hani", "Kalkıp dosdoğru Eskişehir'e gitti", "Geçirdiği gibi başına

18 Cemal Süreya, a.g.e., s. 32.

şapkasını" ve "Enflasyon parasıyla otuz lira" deyişlerinden anlıyoruz. Herhalde o zaman paralı fuhuş yalnız genelevde vardır.

Şaire göre Süleyman'ın yaptığı namussuzluktur. Ama kitap boyunca kendi yaptıkları, normal ve olağandır.

Porsuk nehrinin geçtiği kadınlar
Hepsine yüzer kere rastladım en azından
Umutsuz sevdalara tutulmak onlarda
Bozkıra doğru seyrele seyrele yaşamak onlarda
Verdi mi adama her şeylerini verirler
Ben gördüm ne gördümse kadınlarda
Porsuk nehrinin geçtiği
.....
Karanlıkta bir yanları örtük bir yanları üryan
Kocaman gözleriyle oy anam bu kadar dokunaklı
Kimler ürkütmüş acaba bu kadar kadını

Dicle kıyılarına tiren varınca
Büyük bir gökyüzü git allahım git
Genel olarak önce kaşları görünür
Sonra bütünsüz uykuları kaşla göz arasında
Yanaklarında çıban izi taşıyan kadınlar
Gül kurusu
Bir gün sizin de yolunuz düşer memlekete

Telegram: @cinciva

Siz de görürsünüz bunları kadınlarda
Ödevleri yenilmek olan hep
Bıçakla kemik arasında
Susmakla ağlamak arasında
Yenilmek
Kadınlar[19] (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, 33)

Şair, turistik gezilere değil de iş gereği gittiği yerlere ait izlenimlerini de şiirleştirmiştir. Ne var ki, bu izlenimleri de kadınlarla ilgilidir. Porsuk nehrinin geçtiği kadınların her birine en az yüz kere rastladığını söylemektedir. Onlarla ilgili, görmeyle anlaşılamayacak bilgilere de ulaşmıştır. Örneğin, umutsuz sevdalara tutuldukları ve verdi mi adama her şeylerini vermeleri, içlerine girmekle anlaşılabilir. Bozkıra doğru seyrele seyrele yaşadıkları ise, görülerek anlaşılabilecek cinsten bir bilgidir. Kendisi de itiraf etmektedir ki, ne gördüyse kadınlarda görmüştür. Yani kadınlardan bir türlü kurtulamamaktadır.

Şairin, karanlıkta görmüş olduğunu anlıyoruz kadınları. Bir yanları örtük, bir yanları çıplak olarak. Yüzleri örtüktür. Yalnız gözleri görünmektedir. Gözleri büyüktür. Bu kadınları ürkek olarak görmüştür ki, herhalde bunu kendisine yanaşmadıklarından çıkarmaktadır. Ve bunları kimlerin ürküttüğünü merak etmektedir.

Dicle kıyılarına yaklaşınca düz bir ovayla karşılaşır. Bunu "Büyük bir gökyüzü git allahım git" mısraından anlıyoruz. Kadınların önce kaşlarının göründüğünü

19 Cemal Süreya, a.g.e., s. 33.

Telegram: @cinciva

söyler. Bu şiirin kadınlarla ilgili olduğunu düşünürsek, bu, doğaldır. Sonra uykusuzlukları dikkatini çeker. Yanaklarında çıban izi vardır kadınların.

Kadınları ki ödevleri hep yenilmektir, susmakla yenilmek arasındadırlar, yolu buraya düşenlerin görebileceğini söyler. Bir nevi gazetecidir bu satırlarda. Şunu söylemek gerekir ki, parnas bir şairdir bu şiirde. Gerçek hayatta görülen şeyleri, olduğu gibi anlatır. Parnas olduğu için de şiir, sıradan bir şiir olmaktan kurtulamamıştır.

Sen kadınsın ya büsbütün soyunuyorsun
Sana vergi, atılacak her şeyi kolayca çıkarıp atmak
Öptüğün gibi dünyanın bütün adamlarını bu arada beni
Uzanıp öpüyorsun ya atları çırılçıplak
Ne oluyorsa işte o zaman oluyor

Sen ağzını ilave edince atlara
Birdenbire oluyor bu, şaşırıyoruz
Korkunç bir güzellik halkların havasında
Birden ötesine geçiyoruz varmak istediğimizin
Ayır ayırabilirsen, hangimiz kadın hangimiz erkek (TK, 36)

Nasıl bir kadındır ki, mısralardaki kadın, büsbütün soyunmaktadır? Kendisine has bir şey de atılacak giysileri kolayca çıkarıp atmasıdır. Ayrıca dünyanın bütün adamlarını, bu arada şairi, öpmektedir. Dolayısıyla evrensel bir fahişedir sözü edilen. Şair de kıskanmamakta-

dır bunu zaten. Salt kendine ait olmasını, kalmasını dile getirmemektedir şair. Atları öperken, çırılçıplaktır kadın. Şair, ne oluyorsa işte o zaman oluyor, diyerek daha önce burjuva ahlakına örnek göstererek kınadığı kadının pozisyonuna kendi partneri düşmüştür. Bir atla, ne olabilecekse oluyor ve şair bu durumu kınamıyor.

Kadın, ağzını vermektedir atlara. Aniden olmuştur bu durum, çevresindekiler şaşırmaktadır bu duruma. Şair, bu durumu kınamak şöyle dursun, korkunç bir güzellik olarak değerlendirmektedir. Kadının atlarla öpüşmesi ve daha ötesine meyletmesi, çevredeki insanların varmak istediklerinin birden ötesine geçilmesine neden oluyor. Kadının olağanüstü cesaretinden olsa gerek, hangisinin erkek, hangisinin kadın olduğunu ayırıştırabilmeleri gerekmektedir. Çünkü kadın öyle cesurdur ki etrafındakilere rağmen çırılçıplak dolaşabilmektedir.

.....

Maxjacob papazı ablasından
Ablasını o saat meryemsiyorum
Çünkü her kadını meryemsiyorum
Gözleri göz değil gözistan
O müthiş korku saatlerinde
Başını omuzuma koymasa olmazdı
Başını omuzuma koyunca da
Kurtarmasa olmazdı beni olmaktan
İçtiği şaraba ait bir adam

Gözleri göz değil gözistan
Bir odadan bir odaya geçiyor
Kapının birini açıp birini kapıyor
Adı Meryem değil sadece Dorothy Lucy
Renklerinden dolayı okulsuz bırakılan[20] (Bun, 37)

.....

Kumar oynarken bile Max Jacob'un* ablasını düşünen bir şair! Daha önce adı ve hüneri geçen Meryem'den hareketle meryemsemeyi türeten Süreya, Max Jacob'un ablasını o an meryemsemiştir. Yani onu, Meryem'in yerine koymuştur. Bu da onun çok önemli biri olduğunun delilidir. Aslında her kadını meryemsemektedir. Şairimiz, gözlere takmaktadır. Bu kadının gözlerine göz değil, gözistan demektedir. Bir ülke bulmaktadır o gözlerde. Zor anlarında kadın, başını şairin omzuna koyar ve duygusal bir destek verir ona. Oysa kumarda kadının, kumarbazın yanında yer almasının ötesinde bir yakınlaşma yoktur. Az önce söylediğimiz yakınlaşma ise Cemal Süreya'ya has olmalıdır. Ve kadın, bu ilgisiyle şairimizi kurtarmıştır. Kurtardığı adamsa (şair), şarap içen bir adam. Yaptığı yanlışlara ilaveten bir de şarap içtiğini

20 Cemal Süreya, a.g.e., s. 37.

* Max Jacob: (1876 Quimper/Bretagne-1944 Drancy), Fransız şair. İlkin resim, ardından edebiyatla ilgilendi. Picasso ve Apollinaire ile dostluk kurdu. Paris'te bir bohem yaşantısı sürdürdü. Ressamlık, sanat eleştirmenliği, satıcılık ve yıldız falcılığı yaptı. 1915 yılında Katolik oldu. 1917'de "Le Cornet á dés" (Zar Kulâhı) adlı şiir kitabıyla ün kazandı. Bir manastıra çekilerek orada kapıcılık yapmaya başladı. Yahudi olarak tanındığından 1944'te Drancy toplama kampına atıldı ve kısa bir süre sonra orada öldü. Jacob, ilk gerçeküstücü (sürrealist) olarak bilinir. Gerçeküstücülük akımı yaygınlaşmadan çok önce, şiirlerinde bunun örneklerini verdi. Yapıtlarıyla ve yaşam karşısındaki tutumuyla çağının ressam ve şairlerini etkiledi.

Telegram: @cinciva

dile getirmesi, uhrevî hesaba ve hayata dair bir endişe taşımamasındandır.

Meryemsediği kadının adı Dorothy Lucy'dir. Dorothy Lucy, siyahîdir ve okuma hakkından bu nedenle mahrum bırakılmıştır. Cemal Süreya, onca fuhşun içinde bir de o kadını bulması ve onun derdine derman olmak açısından bunu şiire taşıması, bizi şaşırtmaktadır.

Böylece bir kere daha boynunlayız sayılı yerlerinden
En uzun boynun bu senin dayanmaya ya da umudu kesmemeye
Lâleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil
Aydınca düşünmeyi biliyorsun eksik olma
Yatakta yatmayı bildiğin kadar
Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah, daha neler
Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının
Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde
Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor
Bütün kara parçaları için
Afrika dahil
Senin bir havan var beni asıl saran o
Onunla daha bir değere biniyor soluk almak
Sabahları acıktığı için haklı

Gününü kazanıp kurtardı diye güzel
Birçok çiçek adları gibi güzel
En tanınmış kırmızılarla açan
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil
Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü
Boynun diyorum boynunu benim kadar kimse değerlendiremez
Bir mısra daha şöylesek sanki her şey düzelecek
İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar
Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar
Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil
Burda senin cesaretinden laf açmanın tam da sırası
Kalabalık caddelerde hürlüğün şarkısına katılırkenki
Padişah gibi cesaretti o, alımlı değme kadında yok
Aklıma kadeh tutuşların geliyor
Çiçek pasajında akşamüstleri
Asıl yoksulluk ondan sonra başlıyor
Bütün kara parçalarında
Afrika hariç değil[21] (Üvercinka, 38-39)

Cemal Süreya'nın ilk kitabına isim veren şiir, Üvercinka'dır. Şiirin tamamını alıntıladım; çünkü bir meçhul sevgili anlatılıyor baştan sona, şiirde. Meçhul sevgili; zira bugüne kadar kimse bilememiş kime yazdığını.

21 Cemal Süreya, a.g.e., s. 38-39.

Telegram: @cinciva

Şair, Üvercinka'yı ilk kez görmüyor veya daha farklı bir şekilde söylemek gerekirse, kadını ilk kez tecrübe etmiyor. Üstelik bu kez boyun ilgisi var şairde. Üvercinka'yla bir tramvayda konuşuyorlar. Kadın, şairin yüreğine dokunuyor ve akıllarına sevişme duygusu geliyor bütün yeryüzünde. Buna Afrika kıtası dâhildir. Bu kıtayı neden zikrediyor? Sanırım buranın geri kalmışlığında bile olabileceğini söyleyerek istisnasız bütün kıtalarda sevişebileceklerini söylemiş oluyor.

Kadın, aydınca düşünmeyi iyi bilen biridir. Bunu, yataktaki tecrübesi kadar biliyor. Biraz sonra büyük bir terbiyesizlik yapıyor şair ve Allah'tan "sayın Tanrı" şeklinde söz ediyor. Ve sayın Tanrı'ya kalırsa şairin bu kadınla yatması günahtır? İnanmıyor Süreya, bu eylemin günah olduğuna. Sevgilinin saçları aşırı uzamış. Bunun boşuna olmadığını nitelendiriyor ve biraz sonra ömründe böyle saç görmediğini söylüyor. Her kadında adeta bir yer bulup ona takıyor kafayı. Bu da yetmiyor, onu övüyor. Öyle bir sevgili ki, saçının her telinde ayrı bir kalp çarpmaktadır.

Sevgilinin bir havası var, Süreya'yı o sarıyor. O havayla hayatı anlam kazanıyor şairin. Diğer kadınlarda olmayan bir şey var. Üvercinka'ya özgü bir renk. Bu kadını anlatırken daha bir seviyeli şair. Bu kadındaki sabahları acıkmak bile güzel olarak nitelendiriliyor. Günü kurtarmak bile güzel. Üvercinka, en tanınmış kırmızılarla açan birçok çiçek adı kadar güzeldir.

Şiire birlikte çalışıyorlar. Bu doğrultudaki bir mısraın ardından konuyu saptırıyor ve boynundan bahsediyor kadının. Bu kadının boynunu onun kadar kimse

değerlendiremeyeceğini belirtiyor. Şiire çalışıp bir mısra daha söyleseler her şey süt liman olacaktır. Kurşuna dizmek burada, fazla bir şey yapmadıkları halde onları topa tutup haklarında konuşarak onlarla ilgili kötü söz söylemek anlamında olmalıdır. Şaire göre, zaten kendilerini her gün sabahtan akşama kadar kurşuna dizmektedirler. Her gün eleştirildiğini savlıyor şair. Bunun ardında, günahlarının her gün konuşulacak kadar bilinmesi yatmaktadır. Ve bu haliyle de önemsenmesi.

Kadın çok cesaretlidir. Kalabalık caddelerde hürriyet şarkısına katılmış bir kadındır. Şair, bunu padişah kadar cesaret addediyor. Ki, bu cesaret, alımlı değme kadında yokmuş. Bu kadar başarılı bir kadında akla gele gele kadının kadeh tutuşları geliyor. Bunu meyhanede tecrübe etmiştir. Çiçek Pasajı'nda akşamüstleri görmüştür bu kadının kadeh tutuşlarını. Asıl yoksulluk bundan sonra başlamaktadır. Buradaki yoksulluk, ilk şiirdeki yoksulluk ile aynı anlama gelmektedir. Orada, *"Yoksuluz gecelerimiz çok kısa / Dörtnala sevişmek lazım"* diyordu. Sosyalist olduklarını dikkate alırsak, yoksul olduklarıyla bir eleştiri yöneltiyor kapitalizme.

Sen el kadar bir kadınsındır
Sabahlara kadar beyaz ve kirpikli
Bazı ağaçlara kapı komşu
Bazı çiçeklerin andırdığı
İş bu kadarla bitse iyi
Bir insan edinmişsindir kendine
Bir şarkı edinmişsindir, bir umut

Telegram: @cinciva

Güzelsindir de oldukça, çocuksundur da
Saçlarınla beraber penceredeyken
Besbelli arandığından haberli
Gemiler eskirken, deniz eskirken limanda
Sevgili[22] *(Balzamin, 40)*

Yine beyaz, el kadar bir kadındır söz konusu edilen. Bazı ağaçlarla yakınlığı olan, bazı çiçeklerin andırdığı bir kadındır. Fakat iş bu kadarla bitmemektedir. Bir partner edinmiştir, bir şarkı edinmiştir. Bir umut edinmiştir. Bunlar, sosyalizmin gerekleri. Sosyalist olduğu anlaşılan bu kadını çok sevmiş olması, Üvercinka'sını ele vermemesi, kafasındaki bir kadına rastladığı içindir. Davasına uygun bir kadın olduğu için bu şiir, önceki şiirlerde rastlanmayan bir seviyeyle yazılmıştır.

Oldukça güzel, çocuğu andıran bir kadındır bu. Saçları açık olduğu halde pencereye çıkan, arandığından haberli bir kadın karşısındayız. Bu da kadını mutlu eder.

.....

Sen ne iydin güzeldiysen de çirkindiysen de
Kocan ne iydi sonra Niyde ilinden gökyüzleri

Sonra ilk çağlar savaşlarında para ve Babil
Dilber derebeyleri haraca bağlayan aşkımızı ekmeğimizi
(Gazel, 42)

.....

22 Cemal Süreya, a.g.e., s. 40.

Telegram: @cinciva

Yine evli bir kadın var önümüzde. Şaire göre iyi bir kadındır bu. Güzel de olsa çirkin de olsa iyi bir kadındır. Kadının kocası da iyidir. Niğde'den, dindar bir koca olması mümkündür. Beytin son kelimesindeki "gökyüzleri"den çıkan anlama göre böyledir.

Feodalite çağında aşkları, ekmekleri haraca bağlanmıştır. Bunu dile dökebiliyor da neden evlenen kızların ilk beraber oldukları derebeyleri olduğunu ele almaz. Evli çiftlere baskı uygulayarak bayanı ilk olarak kendi yatağına alanların derebeyleri olduğunu neden düşünmez şair? Yoksa ahlaken tamamen dejenere mi olmuş Süreya? Çünkü "dilber derebeyleri" diyor da bunu eleştirmiyor. Aslında bir bakışla bunların genelev ağaları olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü para varsa kız da vardır.

Oydu bir bakışta tanıdım seni
Kuşlar bakımından uçarı
Çocuk tutumuyla beklenmedik
Uzatmış ay aydın karanlığıma
Nerden uzatmışsa tenha boynunu

Dünyanın en güzel kadını bu oydu
Saçlarını tarasa baştan başa Rumeli
Otursa ama hiç oturmazdı ki
Kan kadını rüzgârdı atların
Hep andım ne yaşanır olduğunu

En çok neresi mi ağzıydı elbet
Bütün duyarlıklara ayarlı
Öpüşlerin türlüsünden elhamra
Sınırsız denizinde çarşafların
Bir gider bir gelirdi işlek ağzı

Ah şimdi benim gözlerim
Bir ağlamaktır tutturmuş gidiyor
Bir kadın gömleği üstümde
Günün maviliği ondan
Gecenin horozu ondan[23] (Yazmam Daha Aşk Şiiri, 43)

"Yazmam daha aşk şiiri" adlı şiiri, içinde eğer normal kullanılmış olursa bir tek kelime ile erotizmin kucağından kurtulurdu. "Öpüşmek"tir bu kelime. Şairimiz bir türlü kadınsız şiir yazmak istemiyor. Ancak istemeden mi yazıyor, bunu tespit etmek lazım. Kanaatim o ki, onları yazmayacak olsa veya onlar olmasa, malzemesiz kalırdı. Zira yazdıkları yaşadıklarıdır. Sık sık kullandığı pornografik öğeler ve erotik yalnızlıklar, onda mil taşı mesabesindedir.

Dünyanın en güzel kadınıdır bu kez anlatılan. Saçları dağınıktır. Eski edebiyatta saçların dağınıklığı, aşığın gönlüne karşı kurulmuş tuzaktır. Ona işkence eder ve gönlü yaralar. Saçlarını tarasa Rumeli kadınlarına benzeyecektir. Şair, bu kadını hep anmıştır.

Şair, kadınla uzun zaman görüşmemiştir anlaşılan. Bir süre sonra birden tanımıştır onu şair. Uçarı, çocuksu

23 Cemal Süreya, a.g.e., s. 43.

Telegram: @cinciva

bir kadındır. Burada da tenha boynu dikkat çekmektedir. Şairin olumsuz tarafına uzatmıştır boynunu.

Kadının ağzı, bütün duyarlıklara ayarlıdır. Normal anlamda kullanılsa şiirde hiç bulunmayacak erotizme ait bir sözcük, yani öpüşmek, kadın için önemli bir eylemdir. Öpüşmekte kıdemli olan kadının, çarşafların dalgalı yüzünde bir gider bir gelir işlek bir ağzı vardır.

Neden olduğu bilinmiyor; ama şair ağlamaktadır. Kadın gömleği giyerek kadınların duyarlığına ortak mı olmak istiyor nedir, bu kıyafete bürünmüştür. Gündüzün renkliliği, gömlekten kaynaklanmaktadır. Gecenin sükûneti de aynı nedendendir. Söyleyiş yönünden ele almak gerekirse, diyebiliriz ki, zorlanarak yazılmış bir şiirdir. Sanırım bu da kadınları erotik bazda değerlendirmemesindendir.

.....
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Karanlık her sokaktaydın gizli her köşedeydin
.....
Birtakım genç anneleri uzatırdı bir keman
Sen tutar kendini incecik sevdirirdin
Bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa
.....
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Kardeşim olan gözlerini unutmadım
Çocuğum olan alnını sevgilim olan ağzını
Dostum olan ellerini unutmadım
Karım olan karnını ve önlerini

Orospum olan yanlarını ve arkalarını
İşte bütün bunlarını bunlarınbunlarını
Nasıl unuturum hiç unutmadım
.....
Sen kalabalıkta bulup bulup kaybettiğim kimya
Yokluğun gayri şuradan şuraya geldi
Bir günler şölenlerle egemen ülkende
Şimdi iri gagalı yalnızlıklar dönüyor
Ne'olur ağzından başlayarak soyunmaya
Bir kez daha sür hayvanlarını üstüme üstüme
Çık gel bir kez daha yıkıntılardan
Çık gel bir kez daha beni bozguna uğrat[24] (Ülke, 48)

Bir kadın ki, karanlıklar içinde de her yerdedir. Bir kadın ki, gizli her köşededir. Ve bu kadına Cemal Süreya, mecburdur. Onu çok arzulamaktadır. Peki bu kadın, çok istense de nasıl her gizli köşede olabilir; nasıl her karanlık sokakta olabilir? Bu kadın ilah mı? Bu mısralar şirk kokmaktadır. Belki de şair baktığı her yerde onu görmektedir de bu yüzden böyle söylemektedir.

"Birtakım genç anneleri uzatırdı bir keman" mısraında "anne" kavramı, ilk kez kullanılmaktadır. Şimdiye kadar hep kötü işlemlerde kullanılan kadın, üstelik gençse ve şair tarafından buna anne denebiliyorsa, bundan sonra bir şeyler değişebilir sinyali mi verilmek isteniyor acaba?

24 Cemal Süreya, a.g.e., s. 48-49.

Telegram: @cinciva

Bu bölümün son iki mısraında bir umut, yalnızlığa bir misilleme olan kadın, kendini incecik sevdirmektedir. Sevmenin kalınlığı olur mu? Şair, kelime seçiminde usta değildir. Sadece "incecik" kelimesinden değil. Özellikle cinsel içerikli kelimelerden çıkarılabilecek bir şeydir bu.

Kadının, kardeşim dediği gözlerini; çocuğum dediği alnını; sevgilim dediği ağzını; dostum dediği ellerini; karım dediği karnını ve önlerini; orospum dediği yanlarını ve arkalarını unutmamıştır. Bunlarda pornografik öğeler yer alıyor. "Ön" ve "arka" tabirleri ve "orospum" kelimesi, ancak pornografide yer alabilir. Şair, sınırlarını hayli zorluyor bazı kavramların. Ona bu serbestiyi kim sağlıyor? Ayrıca "bunlarını" kelimesini üç defa kullanıyor ve ardından nasıl unuturum, hiç unutmadım, diyor. Demek ki, zikrettiği şeyleri yeterli bulmuyor ve "böylelerini" anlamına gelen "bunlarını"yı kullanıyor. Fırsat bulsa başkalarını da sayacaktır.

"Kimya" dediği kadını, kalabalıkta bulup bulup kaybetmiştir. Yokluğundan bıkmıştır kadının. Kadından beklediği, soyunmaya ağzından başlamasıdır. Bir kez daha şehvetiyle gelmesini istiyor üstüne. Açıkça anlaşılıyor ki, bu ilk değildir bu kadınla olan. Kadının şehrin varoşlarında oturduğu anlaşılıyor. Ordan çıkıp gelmesini ve kendisini bir kez daha bozguna uğratmasını istiyor. Bozguna uğratmak ise, sevişmeden aldıkları hazzın, şairi sarsması şeklinde ele alınabilir.

Sonra o gider sesini yıkardı

Telefonla saatlerce seviştiğinden
O diye biri vardı galiba
Ağzı da iyice vardı galiba
Gece çiçeklerinden bir orman
Pejmürde atlar pahasına[25] (Yağmurun Yağması İyidir, 59)

Bir sanatla başlanıyor şiire. Kadın, saatlerce telefonda sevişmiştir. Bu nedenle cünüp olmuştur. Yıkanmaya ihtiyaç duymuştur. Sesini yıkamıştır.

Şairin, ağızdır bu kez takıntısı. Yukarıdaki özelliğe uygun birisi vardır. Ama şair, bu kadının ağzı olduğundan emin değildir. Ağzının olduğunu "galiba" ile belirtiyor.

İlk kitabında kadınlara değindiği şiirler, oldukça fazlaydı. "Göçebe"de ise şiirler arasına yer yer serpiştirilmiş kadın, kadınlara dair kısa izlenimler vardır. Sönük bazı ifadeler.... Kadınlara dair daha önceki anlatımları "Göçebe'de" pek yoktur. Göçebe'den sonraysa, yani şairin ilerleyen yaşlarında verdiklerindeyse, sözünü ettiğimiz anlatımlar azdır.

Bir kadın canıma mercan sokuyor
Dayamış ağzıma bir memesini
Bir tel uzayıp gidiyor saçından
Damağıma muhabbetle gömülmüş dişleri

25 Cemal Süreya, a.g.e., s. 59.

Beni Öp Sonra Doğur Beni'deki bu adla yayımlanmış şiirin dışındaki şiirler, 1968-1969 yılları arasında Papirüs dergisinde "Sevda Sözleri" başlığıyla yayımlanmıştır.

"Bir kadın", diyor daha "Sevda Sözleri"nin başında. Herhangi bir kadın. Şimdiye kadar olanlarda tekrarlamalara rastlamıştık. Bir kadın onu azdırmaya çalışıyormuş. "Cana mercan sokulmak"tan biz bunu anladık. Kadın, bir memesini şairin ağzına dayamıştır. Saçından bir tel uzayıp gitmiş. Bunun anlamı ise, sevişmekten beklenenin gerçekleşmesi olmalıdır. Bu bölümün son mısraında kadının dişleri damağına muhabbetle gömülmüştür. Bu da gösteriyor ki bir önceki mısraa verdiğimiz anlam yerindedir.

Yine pornografi. Yine şiirsel olanın karşısındalık. Yine bu anlatımlar olmasa Cemal Süreya olmazdı diyebilmeler...

Yabancım, diyorum birden, yabancım
Sevgili arkadaşım
Şimdi ben burdayım ya
Olmayabilirim az sonra
Her şeyi yüzüstü bırakabilirim
Bırakabilir miyim dersin
Bırakabilirsin
Sarışındır benim yabancım
İstesem İngiliz diyebilirim ona
Sarışındır

Telegram: @cinciva

Saçları ikindiyle kırkılmıştır
Esmerdir
Kuşluk vaktini bir sancı gibi sokar göğsüne
Ağzının şafağında volkan gülleri
İstesem Arap diyebilirim
Ve kumraldır
Ben istesem de istemesem de
Derin mırıltısı içinden teninin
İki çığlık halinde yükselir memeleri

Bacaklarının daraçısında
Bir yumak
Bir kırlangıç yuvası
Bir söğüt yaprağı susuz ve erkenci
Bir mermi yatağı derin ve pusuda
Bir saat kapağı tık diye açılır
Bir tünek dalgın güvercinler için
Yabancım diyorum ona
Geriye kalan bütün kelimeleri de
Kamulaştırıyorum böylece
Hadi sevgilim
Bir yudum süt koy yuvaya[26] (Sımsıcak,Yakın, Kirli, 85-87)
.....

26 Cemal Süreya, a.g.e., s. 87.

Telegram: @cinciva

Şairin, sarışın olduğu için ona İngiliz diyebileceği; saçları ikindiyle kırkılan; esmer olduğu için kuşluk vaktini göğsüne bir sancı gibi sokan, ağzında sabahları volkan gülleri bulunan; şairin, istese Arap olduğunu söyleyebileceği, kumral bir kadındır ele alınan. Şair, istese de istemese de teninin derin mırıltısı içinden memeleri iki çığlık halinde yükselen bir kadındır. İsteklidir yani. Şair bunu duymaktadır. Şairin bu konudaki tecrübesini gösterir bu.

Bu kadın, şairin yabancısıdır. Ama ona sevgili arkadaşım da diyor. Sevgili arkadaşıdır; ama her şeyi yüzüstü bırakıp gidebileceğini söylüyor.

Bacaklarının daraçısında neler var bir bakalım: Bir yumak, bir kırlangıç yuvası, bir söğüt yaprağı, bir mermi yatağı, bir saat kapağı, güvercinler için bir tünek. Şair, herhalde sevgilisinin bacakları arasına kendince önemli şeyleri koyar. Listeye bakarsak, kadının bacakları arasında kadınlığı ile ilgili, merhametiyle ilgili, doğa sevgisiyle ilgili, devrimciliği ile ilgili, zamanı izleme ile ilgili nesneler var. Aslında kadının tenasül uzvunu bu nesnelere benzetmektedir, denilebilir.

Ona yabancım diyordu şair. Tekrar ediyor. Yabancım diyerek, denmesi mümkün diğer kelimeleri de herkesin kılıyor. Bu mısralardan çıkan sonuç, şair istemediğimiz bütün kelimeleri bilerek ve zorbaca kullanmaktadır. Ancak onların herkesçe kullanılmasını da sağlayan şairdir. Bunu, "bir yabancım"la yapmaktadır.

Şairin yabancısı, sevgilisidir de aynı zamanda. Ondan yuvaya süt koymasını istiyor. Ve iç içe iki hilal... Hadi bakalım Cemal, nasıl bir erkektir? Yabancısı olan kadından birdenbire sıcak yuvaya ait bir şey isteyebili-

yor. O kadar yakınlaşmışlardır. Acaba "yuva"dan kasıt kadınlık organı, "süt" de menidir desek pek de isabetsiz davranmış olmayız. Cemal kadar kadınlarla temas kurmakta problemi olmayan bir şairin hilal istemesi, herhalde oğlundan geçme bir özellik. Zira oğlu, ülkücü olmuştur ve babasıyla aralarına perde girmiştir.

Ve Balım Sultan Urum abdallarından
Baba dostlarıyla kadınlarla
Birtakım ilişkilerden sıyrılarak
Çıkarak karıkocalığın dükkânından
Tuttu aynasında Kızıl Deli'yi;
Yağmur altında sicim gibi
Parasını serperken havuzlara
Âşık Garip unutmuştu kendini
Aklını fikrini takıp Mecnun'a;
Oralarda sevgili bir küfür gibi
Son yükselişi gibi bir sesin
Demirin taşın yergisiyle dolu
O çimenleri yeşerten nârâ
O dalga yayılan
Anamın içi gibi ovalara,
Ve indi mi birdenbire inen
Sımsıcak bir şafak gibi dağlara,[27] (Yunus ki Sütdişleriyle Türkçenin..., 95)

.....

27 Cemal Süreya, a.g.e., s. 95.

Telegram: @cinciva

Bu alıntılamada iki büyük noktaya işaret edilecektir. Bunlardan ilki, "karıkocalığın dükkânından çıkmak"; diğeri, "oralarda sevgili bir küfür gibi" ifadelerinin işaret ettiği gerçektir.

Karıkocalığın dükkânından çıkmak, dinî bağlardan çıkarak gayr-i resmî ilişkilere açık hale gelmektir. Bu ise ancak Cemal Süreya'nın kafasında mümkündür. Türk şiirinin en çok kadın ve pornografi konularına değinen şairi olan Cemal Süreya'nın kafasında. Şair, yukarıdaki ifadeden sonra Kızıl Deli'yi zikrediyor. Bundan anlıyoruz ki bu işi, fahişeliğe sürüklüyor şair.

Diğer nokta, oralarda sevgilinin bir küfür gibi oluşudur. Sevgili nasıl küfür gibi olur? Önce küfür üzerinde duralım. Küfür, ilk olarak sövgü anlamındadır. Sonra, din dışına çıkmaktır. Kâfir olmaktır. Bu mısrada hangi anlamı üzerinde durulmaktadır? Herhalde kafir anlamında değil. Sevgili, seven için bir sövgüdür, demek istiyor düşünceme göre. Bu da sevgilinin bir yüz karası oluşuna işaret ederek şairin dilinde şiire dönüşmüştür.

.....

Ve çiçekçi kızların göğüsleri
Daha suçsuzdur kırlangıç yumurtasından[28] (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, 98)

.....

"Kan var bütün kelimelerin altında" adlı şiirden alıntıladığım iki mısrada şair, kafasındaki ile gerçeği kar-

28 Cemal Süreya, a.g.e., s. 98.

şılaştırmaktadır. Genç kızların göğüslerine bütününü kastederek bunu söyleyemeyiz. Zamanımızda nice genç kız vardır ki, bu kıyaslamayı hak etmiyor. Yaz aylarında deniz sahillerinde, sokaklarda, sergi malzemesi olarak göğüslerini gösteren kızların kırlangıç yumurtasından daha suçsuz olduklarını söyleyemeyiz. Üstelik çiçekçi kızların böyle olduklarını da iddia edemeyiz. Ancak az bir kesim vardır ki göğüslerini de örtmektedir, çünkü bunlar Allah'tan korkmaktadır, onları kırlangıç yumurtasından daha suçsuz saymak durumundayız.

.....
İki çocuğuyla oturmuş
Karşı masada bir anne
Beklediği tiren saati
Bir olanak arıyor kendine
Gözlerine dolan beyaz çiçekte[29] (Çay Bahçesi, 117)

Hep erotik veya pornografik olacak değil ya Süreya'nın şiiri. Anneden de bahsetmesi lazım. İşte anneden bahseden bir şiir. Buradaki anne, iki çocuğuyla birlikte bir tren istasyonundadır ve umutla beklediği saatin gelmesine kuruludur. Zaten ilk kitabındaki erotik yoğunluk, sonraki iki kitabında bulunmamaktadır. Gittikçe bu yoğunluk, kaybolur umarım.

Ölümü doğrusu hiç düşünmedim
Ama düşündüm uzak kardeşlerimi

29 Cemal Süreya, a.g.e., s. 117.

Hey bayan Erozyon budur dileğim
Bir gün parlatmak istersen beni
Göm beni ilkin bir güzel karart[30] (Mardin, 118)

Erozyon sıfatlı bir kadındır söz konusu edilen. Yani yıkan bir kadın. Ondan bir dilekte bulunur şair: Kendisini bir gün aydınlatmak isterse, önce gömmesini. Ve önce bu yolla karartmasını ister. Bu mısradan anlaşılıyor ki zaten parlaktır. Önce karartması gerekmektedir kadının.

Ayışığında oturuyorduk
Bileğinden öptüm seni

Sonra ayakta öptüm seni
Dudağından öptüm seni

Kapı aralığında öptüm
Soluğundan öptüm seni

Bahçede çocuklar vardı
Çocuğundan öptüm seni

Evime götürdüm yatağımda
Kasığından öptüm seni

30 Cemal Süreya, a.g.e., s. 118.

Telegram: @cinciva

Başka evlerde karşılaştık
İliğinden öptüm seni

En sonunda caddelere çıkardım
Kaynağından öptüm seni[31] (Sayım, 119)

Divan şiiri nazım şekli gazelden faydalanarak yazılmış bu şiire baştan sona erotizm hâkim. Gazel, beş, yedi, dokuz... beyit halinde tekli sayılardan oluşturularak yazılır. Her beytin ilk mısraı serbest, ikinci mısraları kendi aralarında kafiyelidir. Beyit sayısı en az beş, en çok on beş beyit olur. Gazelde aşk, kadın, şarap konuları işlenir.

"Öptüm seni" redifli bir şiirdir. Elimizdeki şiir, gazelin verilen özellikleriyle uyumluluk gösterir. Ne var ki, gazelde başlık yoktur ve şair de şirin başlığını "Sayım" koymuştur. Bileğinden, dudağından, soluğundan, çocuğundan, kasığından, iliğinden, kaynağından öpmüştür adı, sanı, medenî durumu verilmemiş bir kadının.

Şair, kadını nerede öperse, oraya uygun yerinden öper. Örneğin bahçede çocuklar vardır, çocuğundan öper onu. Kasığından öpmesi ise yatakta olabilir ancak. Şair böyle yapıyor.

İstanbul'daydım, kimi zaman da Ankara'da
Evli kadınlardan açılmıştı bahtım
Yani dalında sevmeye alışmıştım kadını;
Bir süre de tatlı çişi gelmeye başlamış

31 Cemal Süreya, a.g.e., s. 119.

Öğrenci kızlar ardında sürttüm biraz, orda burda
Bugün bu huylarımın çoğunu bıraktım
Tabii hepsini değil[32] (Yeraltı, 125)

Burada itirafta bulunuyor şair: Alınyazısında evli kadınlar vardır. Bazen İstanbul'da, bazen Ankara'da bulunduğu zamanlar. Bunu, dalında sevme olarak yorumluyor şair.

Bir süre de orda burda öğrenci kızlar ardında sürtmüştür. Artık bu huylarından çoğunu bırakmıştır. Tabiatıyla hepsini değil. Bunu kendisi söylüyor. Yazdığı kadınların, kızların, birlikte olduğu evli kadınların hepsinin; hayatına giren kadınlar olduğunu anlıyoruz. Bir de bazı huylardan kurtulamadığını söylüyor. Biz, bu huylarından birinin kadınlar olduğunu düşünüyoruz. Ancak ölümle kurtulmuştur kadınları arzulamaktan.

.....

Dilenciler ve genelev kadınları üstüne sayısız özdeyiş yatar kursaklarında

İçlerindeki sevgi insanları atlayarak hayvanlara yönelmiştir[33] (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, 130 – 131)

.....

"Onlar İçin Minibüs Şarkısı" adlı şiirde, sadece bir yerde iki kelimelik bir tamlama kullanılmıştır. Belirtisiz isim tamlaması olarak yapayalnız kalmış izlenimi uyandırır bu. Şiir boyunca anlatılan ilginç bir "onlar"

32 Cemal Süreya, a.g.e., s. 125.
33 Cemal Süreya, a.g.e., s. 131.

Telegram: @cinciva

vardır. Farklı insanlardır. Enseleri kalın, göbekleri büyük tiplerdir onlar. Dilenciler ve genelev kadınları üstüne sayısız özdeyiş yatar kursaklarında. Anlaşılıyor ki, genelev kadınlarını acıma duygusuyla dile getiriyor şair. Ama bu kadar. İçlerindeki sevgi insanları atlayarak hayvanlara yönelmiştir. Hayvanseverler.... Binlerce insan can verirken sessiz kalırlar; ancak bir kedi, bir köpek söz konusu olduğunda kahraman kesilirler. Samimiyetsizdirler. Şair, bu şiirde sanki onları anlatmaktadır.

.....
Daha da acısı vardır ama
O da sevdiğin kadının
Karşı tarafı ziyaret etmesidir
Bu bir nezaket ziyareti de olsa
Düello gerçekleşmemiş de olsa
Acıdır bu
Ondan da ondan da[34] (Düello, 138)

Şairdeki kadın anlayışında bir kıskanma var gibi görünüyor. Sevdiği kadın, bir düelloda karşı tarafı ziyaret ederse, çok acıdır bu. Düello gerçekleşmemiş bile olsa, böyledir.

Biz "kıskanma" dedik adına; ama şair, acıma diyor. Biz kanaatimizden kıskanmayı çıkarmayacağız. Elbette şair de kıskanabilir kadınını. Bu, resmî veya dinî anlamda olsun, her iki durumda da olabilir. İki durum söz konusu olmasa da vardır kıskanma.

34 Cemal Süreya, a.g.e., s. 138.

Aşktın sen kokundan bildim seni
Bir ahırın içinde gezdirilmiş gül kokusu
Taşıttan indin sonra da karşıya geçtin
Elinde bir tuhaf çanta saçında soku

Akıl almaz işleri şu zambakgillerin
Sokakta bir sövgü gibi akıp gittin
Gözlerin sonsuz sonsuz çekikti
Baksan uçtan uca Çin Seddi'ni görebilirdin

Kanındaki adam mutlaka kardeşindir
İstanbul öyle ağırbaşlı bir kent değildir
Aşktın sen gidişinden bildim seni
Neye yarar sağduyuyu aşmazsa şiir

Birbirimizi kucaklarken neye yarar
Kucaklamıyorsak eski yeni sevgilileri
Diyorum çoğunca evli kadınlar
Bu yüzden ölü yıkayıcısıdırlar[35] (Uçurumda Açan, 149 – 150)
.....

Çok dikkatli olarak başlayacağım bu şiirin yorumuna. Ve diyeceğim ki, bu şiir, herhalde gerçek ve seviyeli bir şiir olsun istenmiştir. Çünkü pornografik veya erotik bir söyleme yer verilmemiş. Aşkı kokusundan tanıması, bu konuda ne kadar uzman olduğunun delilidir. Önce-

35 Cemal Süreya, a.g.e., s. 149.

Telegram: @cinciva

ki sayfalarda anlattıklarına bakarak söylenirse, aşkı, bu gizemli şeyin yatağa kaydırılması olarak anlamış Cemal Süreya. Aşkı, bir ahırın içinde gezdirilmiş gül kokusu olarak mısraa döküyor. Aşk, çok çirkin kokuların içinden güzel kokunun geçirilmesiymiş! Bu nasıl iştir? Baskın olanın içinden hafif olan geçerse, ne değişir? Başka bir yolla söyleyelim: Temizleyen, temizlenecek nesneden az olursa, temizlik nafile. Öyleyse buna da aşk dememiz iddia edilmemeli. Sonraki iki mısra, doldurma. Gazetelerde yer alan şiirlerde bulunabilir bu tür mısralar.

Aşkı olan kadının gözleri sınırsız uzunlukta ve sınırsız çekiklikte dir. Öylesine uzağı görebiliyor ki, boydan boya Çin Seddi'ni görebilirmiş.

Bir kıskanma belirtisi daha. Aşkının yanında başka bir erkek görüyor ve mutlaka kardeşi olduğuna inanıyor. Demek ki İstanbul'da yaşıyorlar. İstanbul, öyle ağırbaşlı bir kent değil, rastgele erkeklerle gezme, dedikodu olur, demek istiyor. Bu şiiriyle eskiyi geriye atmış şair izlenimi veren Cemal Süreya, çok ağırbaşlı bir şiir sunuyor bize. İstanbul'u değerlendirirken, onun etik değerine bakıyor. Başka bir yönüne değil.

Birbirimizi kucakladığımız halde, eski yeni sevgilileri kucaklamıyorsak, bunun hiçbir değeri yoktur, diyen şair evli kadınlar konusuna gelerek şöyle diyor: Evli kadınlar, erkeklere sarılmadıkları için ölü yıkayıcısıdırlar. Şairimiz ne kadar değişmiş. Evli kadınla beraberliğini unuttu mu, değişti mi ki, evli kadınları hiç olmazsa ölü yıkayıcılıkla suçluyor. Ölü karşısında öylesine duygusuz, öylesine şehvetsiz, öylesine kaskatı... olan, evli kadınların başkalarında da gözü olmaz.

.....

Ama yalnız ikimizin sözcükleri
Sarmaş dolaş

Üzerinden sevişmek, kadınım,
Sigaranın, Asya'nın, omuzların

Üzerinden aile fotoğraflarının
Eller nasıl duygandır, nasıl yalın

İki ses, iki bakış, gelişir nasıl
Tek bir cümle gibi, sözlere karşın[36] (Üzerinden Sevişmek, 151)

Süreya'nın şiirinde normal etik değerlere sahip kadın yoktur. Az önce ele aldığımız şiir hariç. Onun şiirinde kadın sözü geçtiği zaman sevişmek de vardır. Kadın organları vardır. Erotizm vardır. Pornografi vardır. Diğer sözlere karşın; iki ses, iki bakış, gelişerek tek bir cümle haline gelir. Bunu anlamak için Üvercinka'ya bakmak yeterli. Ve burada bile kullandığı "sevişmek" kelimesi yeterli bu iddiamızı ispatlamak için.

Güzelsin sevgilim,
Ama çok yakından![37] (Yakın, 154)

Şiir iki mısradan ibarettir. Bu iki mısraın felsefesi oldukça uzun olabilir. Felsefe, güzelliğin yakından izlenmesinin gerektiğidir. Sevgiliye güzel olduğunu söy-

36 Cemal Süreya, a.g.e., s. 151.
37 Cemal Süreya, a.g.e., s. 154.

Telegram: @cinciva

lerken bunu, sevgilinin bilmesi gerekirdi. Ancak şair, iki tarafın da bilmesi gereken güzelliği şairin söylemesi, ona kur yapmaktır. Onun gönlünü kazanmak isteğiyle doludur.

Bir de şu pencereyi açalım: Şair, sevgilisini uzaktan güzel bulmuyor. Bunu kullandığı "ama" kelimesinden anlıyoruz. Bağlaçtan sonra "çok yakından" ifadesini kullanarak cinsel bir davette bulunuyor. Eğer seni güzel bulmamı istiyorsan, benimle yakın sevişmelisin, demek istemektedir.

Sen akışkan ayna dertli böcek
Çamaşırımda besleyici leke

Alınyazımın tek okunaklı yeri
Bıçkın sevinç kunt öfke

Küçük dilini yutmuş kırmızı soğan
Yüce gönüllü akasya

Havı çıkmış eteklik
Hafifçe karnı olan

Sen elisürencil
Öyle bir laf varsa işte o

Dün için özür dilerim
Şimdi işten çıktın Beşiktaş'tasın

Kim istemez mutlu olmayı
Mutsuzluğa da var mısın?[38] (Özür, 155)

Kadına benzetme ilgisiyle kurgulanmış bir şiir. Neler benzetiliyor kadına? Akışkan ayna, dertli böcek, besleyici leke, alınyazının tek okunaklı yeri, bıçkın sevinç, kunt öfke, kırmızı soğan, akasya, eteklik. Şairin kadınla arasında ilgi kurduğu şeyler, iyi benzetmelerle kötü benzetmelerin birlikte kurgulandığı noktalardır. Akasya anlaşılabilir, ayna anlaşılabilir, sevinç anlaşılabilir. Ama sevgiliyi böceğe ve lekeye benzetme, kadın duygusallığının kabul etmediği şeylerdir. Şiirin adı "Özür"dür. Geçmişe dönük bir benzetmedir kanaatimizce. Şair de "Dün için özür dilerim" dediğine göre geçmişini unutmuştur. Onun bazı suçlarını öğrenebiliriz kitabından. Ama ne kadar işlemiş öğrenemeyiz hiçbir yerden.

Biliyor musun başkentim nedense
Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de,
Sen yaslarına hiç yaslanmaz oldun
Ben acılarıma yeterince.
.....
Dayandım ak bedenine öptüm öptüm
Aşkım değilsen haber ver benzerimi![39] (Oteller, Hanlar, Hamamlar İçin Sürekli Şiir, 163 – 170)

38 Cemal Süreya, a.g.e., s. 155.
39 Cemal Süreya, a.g.e., s. 166.

Telegram: @cinciva

Buradaki kadın, Bayan Nihayet'tir.

"Oteller hanlar hamamlar için sürekli şiir" adlı şiirin üçüncü bölümünde başkenti olarak tanıtır kadını. İkisi de birbirinden çekinmektedir. Kadın yas tutmazmış, şairse acılarına eğilmez olmuş.

Bu kadın nasıl bir kadındır ki, şairin başkenti olduğu halde ondan korkmaktadır. Gerçi kadın da şairden korkmaktadır; ancak şairin sevgisi de vardır. Öyleyse kişi, nasıl korkar sevdiğinden? Neden korkar? Şair, sanırız kadını kaybetmekten korkmaktadır. Çünkü sevdiği kadını kaybetmek, başka korkulardan daha ağırdır. Ve insanı daha çok yıkar başka yıkımlardan.

Şair, kadını çokça öpmüştür. Eğer, aşkım olmayı kabullenmiyorsan, kimi sevdiğini, kime aşık olduğunu söyle de bileyim, buyuruyor. Bu, bir aşığın intikamıdır. Aksi takdirde argo söyleyişiyle kötü bir adlandırma haline girer. O zaman da hiç kimsenin kabullenmediği bir kadın olur çıkar.

Arı mısın türkü boku musun ne
Seviyorum seni taşıran damla
Adın yazılı gün sonlarına
Kaldırdığın toz anayol tozu
Arı mısın türkü boku musun ne
.....

Sen güneşin her anlık dergisi
Bin yıllık aboneyim sana
Seviyorum seni taşıran damla[40] (Taşıran Damla, 173 -174)

40 Cemal Süreya, a.g.e., s. 174.

Telegram: @cinciva

Arı ile türkü boku arasında bir sorgulama yapıyor şair. Ne olduğunu kendisi bilmiyor. Taşıran damla bir olumsuzlama olduğu halde şair, onu seviyor. Zira şairler, kolay elde edilenlerin peşinde değildir. Zorlukların o arındırmışlığı ile uğraşırlar. Bu yüzden hayal dünyaları da zenginleşir.

Bin yıllık aboneyim sana, diyerek "damla" ile "sana" arasında bir kafiye oluşturuyor şair. Bu da şiiri bitiriyor. Oldukça bayağı bir söyleyiş. Fakat şiir, bayağı söyleyişten kurtarılmaya çalışılmış. Sevgili, güneşin dergisi olduğuna göre, şair de bu dergiye bin yıllık abone olabilir. Öyleyse bu olumsuzluğu da sevebilecektir. Hatta sevgili, güneşin dergisi olduğuna göre, artık olumsuzlaşma yerini olumlamaya bırakmıştır.Ve şair, bu kadını elde etmeye çalışacaktır.

.....
Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel
.....

Fotoğraf şiirinde bir durakta üç kişi vardır: Adam, kadın ve çocuk. Şair, bunların durumlarını anlatır. Kadın bölümüne gelince, kadının güzelliğini, güzel anılara benzetmektedir. Şairin kafasına yatan bir kadındır anlaşılan. Güzelliğini beğenmektedir şair. Böyle bir kadına rast geldiği için mutlu olmalıdır. Bayan Nihayet, böyle bir kadındır işte. Bu kadın, şairin kadın kadın gezmesine engel olacaktır.

Nasıl anımsamazsın Adolf Hitler'i,

Neden hiç evlenmediğini soranlara
Karısının Almanya olduğunu söylerdi.
Söylentiye göre alev alev
Yandı onun koynunda[41] (Yazgıcı Şiir, 193 – 194)

Adolf Hitler'deki memleket sevgisini gösteren bu mısralarda kadın, insanî değildir. Hitler, vatanını seviyor. Bu sevgi, elbette ki güzeldir. Hitler'i meşhur ve öncü yapan, bu sevgisidir. Karısı Almanya olunca, haliyle onun koynunda yanacaktır. O kadar düşkün olacaktır ki Hitler, karısına, alev alev yanar onun koynunda.

İnancımızda, bir hadis-i şerif olarak bilinen ifadede buyrulduğuna göre, "Vatan sevgisi imandandır." * Hıristiyanlıkta böyle bir delil var mıdır acaba?

.....
Evreşe
Tek türküsüyle varolan ela gözlü kasaba
Bir çocuğum olsun isterdim senden[42] (Sıcak Nal, 198 – 201)
.....

Yazgıcı Şiir'deki sanatla aynı türde bir sanat var bu bölümde. Orda, Hitler'le Almanya arasındaki evlilik

41 Cemal Süreya, a.g.e., s. 193.
42 Cemal Süreya, a.g.e., s. 199.
*Bu sözün hadis olduğu net değildir. Gerek Ehl-i Sünnet, gerekse Ehl-i Beyt kaynaklarında bu durum, aynıdır.

Telegram: @cinciva

söz konusuydu; burada şair, bir ilçeden (Evreşe) bir çocuğu olsun istemektedir. İkisi de vatan sevgisine işaret ediyor. Ne var ki, bizdeki iman şuuruyla yapılmıştır, onlardaki belki de sanat şuuruyla. Şairle Evreşe arasında nasıl bir ilgi olduğunu bilemiyoruz. Ne var ki, onun ilgisini çekebilecek bir nokta şudur: Evreşe, tek türküsüyle bilinen bir kasabadır. Müzik şuuruyla yoğrulmuş birinde tek türkülük bir kasaba olunca, kişi o kasabaya karşı acıma duygusuyla dolar.

Ama kadınlar, Tanrım,
Öyle sevdim ki onları,
Gelecek sefer
Dünyaya
Kadın olarak gelirsem,
Eşcinsel olurum[43] (1994 Eliyle Samanyolu'na, 208)

Şair, buraya kadar üzerinde durduğumuz şiirlerde acaba neden kadınların bu kadar üzerinde duruyor sorusunu sorabilirdik. Onun da cevabını vermeye çalışsa, belki onun cevabını biz tek şiirde verebilirdik. Ancak cevabı, şairde bulmak kadar güzel ne olabilir?

Kadınları o kadar sevmiş ki, gelecek sefer dünyaya kadın olarak gelmesi halinde eşcinsel olmayı istiyor. Şiirinin felsefesidir bu mısralar. Şehvetten değil de sevgiden demek istiyor bu işler. Ancak iddia ediyoruz ki, bir şeyi sevmek, salt sevmekle olmaz. Hele kadın-

43 Cemal Süreya, a.g.e., s. 208.

lara düşkünlük, şehvetsiz olmaz. Bir değil, beş değil, on değil, belki onlarca kadınla beraber olduğu halde bunları şehvetsiz yapıyorum diyemez. Çünkü kadınlara sevgi duyduğum için onlarla beraber oluyorum, dese; kadınların saç, boyun, bacak, meme, göz gibi organlarına o mısraları yazmazdı. Ve evlilik düşmeyen bir akrabasına sevgi duyduğu halde, onunla sevgiye dayalı bir ilişki ister mi?

Sukürenin perisi sen; sen, taşkürenin avcısı,

Bir kişi daha olsa yanınızda
Siz orda öpüşürken,
Ne diyorum bir kişi daha;
Alamut kalesinde öpüşürdünüz.
Ona göre gelişirdi her şey,
Yeni bir güzelduyu açılırdı
Bir töre can çekişirken.[44] (Yaz Sonu, 210)

.....

Bir şeyin hemen söylenmesi gerekirse o da; Cemal Süreya, yanında bir kadın görse, aklına sevişmekten başka şey gelmeyeceğidir. Bir partnere rastlasa; üçüncü kişiye ihtiyaç kalmazdı. Bunları, kahramanlık yapmışçasına anlatıp tekrarlamayacağını söylediği halde yukarıdaki şiirlerde böyle bir girişim görmemekteyiz. Sürekli kadınlarla ilgili düşünceler üretip şiirler yazması, söz verdiği halde buna uymamasının sonucudur.

44 Cemal Süreya, a.g.e., s. 210.

Telegram: @cihnoiva

Şair, töreleri yıkmakta bir sakınca görmemektedir. Hatta bundan zevk alır muhtemelen. Kadın söz konusu olduğunda tahrike kapılıp onunla mutlaka beraber olmak isteyen şair, ne yapmışsa şehvet belası yüzünden yapmıştır.

İki kişi olması yetmiyor da bir kişi daha olsa yanlarında öpüşürler şaire göre "Yaz Sonu" şiirinde. Öpüşmek için tavsiye ettiği mekân Alamut Kalesi'dir. Neden Alamut Kalesi? Burada yeni bir şehvet açılırmış. Kale'nin gizemli bir yanı vardır, herhalde bundan olsa gerek. Her türlü dış tehlikeye karşın korunmuş bir kaledir. Yaptıkları da Allah'ın yasakladığı bir eylem olduğuna göre, insanlar içinde yapmaları doğru olmayacaktır.

Şu genç kız dizini dayamış
Şoförün ensesine
Aslında o götürüyor bizi[45] (Türkü, 212)

"Türkü"den aldığımız bu kısa alıntıda, aslında derin bir kuyu sesi vardır. Bir ilke imza atma söz konusudur. Şair, genç bir kız, şoförün ensesine dizini dayamıştır ve dolmuşu aslında o götürmektedir. Kıza yüklenen görev, dolmuş şoförlüğü ile sınırlı değildir elbette. Bir kumanda etme söz konusudur. Bu da bize, süper güçlerin zayıf ülkeleri yönetme ve yönlendirme gayretlerini çağrıştırmaktadır. Çünkü bu şiirde şoför güdülen durumdadır, genç kız ise güden. Bir kadın, sevişme özelliğinden kumanda etme görevine yükselmiştir. Bu ise, şairde ilk kez olmaktadır.

45 Cemal Süreya, a.g.e., s. 212.

İçtim o bin yıllanmış testiden, içtim, içtim,
Örtüler arasında yeryüzü beğenisiyle
Ayışığını paylaşırdı bacakları,
Öptüm ayak parmaklarını, öptüm, öptüm
.....
Kadınlarla erkeklerin dostluklarında
Kadın payı oldum bittim ağır basar[46] (Dostluklar İçin Düzyazı, 214 – 215
.....

Bu mısralar, kadınlarla erkeklerin dostluklarında mal dağıtımı, kadından yanadır, düşüncesine götürür bizi. Düşüncemize göre İslam, bunu dengelemişse de pay ağırlığı erkekten yanadır. Erkeğe iki, kadına bir pay verir dinimiz. Bu dağıtım, İslam'ın erkekten yana tavır koyduğu düşüncesine götürür bizi. Oysa söz konusu edilecek hiçbir tavır, erkekten yana ağırlık koyma yoktur. İslam, kadına bir pay, erkeğe iki pay verir. Bu bir eşitliktir. Zira kadına, babasının evinden bir pay daha verilince onun hakkı iki olur. Erkeğe babasının evinden bir şey gelmemiş olursa, erkek ailesini neyle geçindirecek?

Burada bozulmaz bir denge söz konusudur. Bu dengeyi, ancak İslam koyar. Diğer hiçbir dinin ve sistemin böyle bir güzelliği, ince hesabı yoktur.

İçtim o bin yıllanmış testiden, içtim, içtim,
Örtüler arasında yeryüzü beğenisiyle

46 Cemal Süreya, a.g.e., s. 215

Telegram: @cinciva

Ayışığını paylaşırdı bacakları,
Öptüm ayak parmaklarını, öptüm, öptüm.[47] (İçtim O, 250)
.....

Oldukça yıllanmış bir testiden şarap içmiştir şair. Çok, çok, çok fazla içmiştir şaraptan. Gizli bir yerde içmiştir; insanlar kendisini beğensin diye. Kadının bacakları ayışığını paylaşmaktadır. Şair, kadının ayak parmaklarını da aynı çoklukta öpmüştür.

Şair, şarabı, gizli bir yerde içtiği halde, neden insanlar beğensin diye içer? Gerçi söz konusu edilen şaraptır. Bunu Allah için yapacak hali yoktur. Ancak şarap gibi haram bir şeyi değil de helal bir şeyi içseydi, insanların beğenmesi için içmesi halinde riya yapmış olurdu.

Kadının bacaklarına ayışığı vurmaktadır. Şair de kadının ayak parmaklarını çok, çok, çok öpmüştür. Görüldüğü gibi, Süreya; ilk kitabından sonra durulmuş gibidir. Göçebe'den başlayarak ilk kitabındaki erotik, pornografik şiirler azalmıştır. Ancak sanki ilk şiirleri yazan bir isim değildir de kendisi, düşünceye dalmıştır. Bu düşünce ile meşgulken sanki bir anda uykuda olduğunu düşünmüş de uyanır uyanmaz erotik şiirler yazma ihtiyacı duymuştur. Şunu açıkça söyleyebiliyoruz ki, son şiirlerinde çok azdır erotik şiirler.

Afyon garındaki küçük kızı anımsa, hani,
Trene binerken pabuçlarını çıkarmıştı;

47 Cemal Süreya, a.g.e., s. 250.

Varto depremini düşün, yardım olarak Batı'dan
Gönderilmiş bir kutu süttozunu ve sutyeni.

Adam süttozuyla evinin duvarlarını badana etmişti,
Karısıysa saklamıştı ne olduğunu bilmediği sutyeni.
Kulaklık olarak kullanmayı düşünüyordu onu kışın;
Tanrım, gerçekten çocukluk günlerinizde mi?..

Eşiklere oturmuş bir dolu insan
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.[48] (Afyon Garındaki, 248)

Bu şiirde bir cahiliye karanlığı eleştirilmektedir. İyi gün görmemiş köylülük, topa tutulmaktadır. Yetiştiği yerde karanlık, bir hayatı yaşayamamışlık, kendi bildiğini tek doğru kabul etmişlik vardır. Öyleki insana, bunlar hangi yüzyıldan geldi buraya, sorusunu sordurur ve cevabını alamaz. Bir savaş açılsa cahiliyeye karşı, güçlü ve aydın tarafın kazanmasına kesin gözüyle bakılır. Ne var ki şairin dediği gibi, "Okuma yok yazma yok bilmeyiz eski yeni / Kuzular bize söyler yılların geçtiğini." Bunlar da yılların geçmesini öğrenebiliyorlar bir yolla. Bu saf gönüllüler, bakarsınız ki savaşı kazanmış. Şehirliler, modernizm adı altındaki yanlışlarla hareket etmeleri nedeniyle böyledir.

48 Cemal Süreya, a.g.e., s. 248.

Telegram: @cinciva

Karım vardı ya benim
Karım beni gölgemle aldatıyordu,
Saat yedi demeden daha
Onun kollarına atılıyordu.
Âşıkane cümlelerle filan hep
Bir değil, on değil, Allah'ın her gecesi
Karım beni gölgemle aldatıyordu...

Siz siz olun da dayanın dostlar
Gölgem beni artık takmaz olmuştu.
Meselâ ben şapkamı çıkarsam
O kazık gibi dikiliyordu,
Meselâ yolda yanyanayız değil mi?
O bir taksi çevirip doğru eve.
Gölgem beni artık takmaz olmuştu.

O daima evde, karım daima güzel
Delirmek işten bile değildi.
Ne yapmak diye içimi yerken
Gölgemin karısı aklıma geldi,
Ben bu tarakta bezi olmayan
Ben gölgemin karısını ayartamazdım
Delirmek işten bile değildi.

En makulü çırılçıplak bir çare;
Hafta sekiz cürmümeşhut bir...

Karım gözlerindeki son damla maviyi
Elleriyle saklıyordu her seferinde.
Başka bir şey olsa insan affedebilir
Ama namus vardı ortada namus,
Hafta sekiz cürmümeşhut bir...[49] (Hafta Sekiz, 279)

Cemal Süreya'ya mal edilmiş ünlü özelliklerden biri, eserlerindeki humor'dur. Tipik örneğini bu şiirde gördüğümüz bir dalga geçme... Bir şiirinde Yüce Allah'a karşı sevgisini O'nun kavun karpuz vermesine bağlamıştır. Bu, tipik bir dalga geçmedir.

Yukarıdaki şiirin tamamında okurla dalga geçiyor şair. Karısı tarafından aldatılmış bir koca rolündedir şairimiz. Buraya kadar her şey normal. Koca aldatılabilir. Koca da bu durumdan rahatsızlık duyar. Ama iş, kadının, eşini eşinin gölgesiyle aldatmasındadır. Kadın, her Allah'ın günü eşini aldatıyormuş. Bütün mesele bu değil. Mesele, gölgenin artık şairin itaatinden çıkmış olmasıdır.

Gölge sürekli evdedir. Şairin karısı da sürekli güzeldir. Şairin aklına gölgesinin karısıyla gölgeyi aldatmak gelir. Ancak o karakterde biri olmadığından vazgeçer. Delirmenin eşiğine gelir.

Sonunda aklına bir çare gelir ve suçüstü yapar. Karısı, gözlerindeki ışığı elleriyle kapatmaktadır. Herhangi bir şey olsa affedebilecektir. Ne var ki konu, namus meselesidir.

49 Cemal Süreya, a.g.e., s. 279.

Telegram: @cinciva

Görüldüğü gibi şairin gölgesi, şair ve onun karısı üçgeninde geçen bir hikâyedir mesele. Mantık sınırlarını zorlar bu konu. Bunun adı dalga geçmedir. Buradaki haliyle erotizmle içli dışlı olurken, onun dışıyla dalga geçmedir. Yani yapılanla ortaya çıkan humor'dur.

Aslında şiire bir de şu gözle bakmak gerekir. Şairin gölgesi, onu taklit eden, her şeyiyle onu örnek alan bir yetişkindir. Karısı onu gerçek bir kişiyle aldatıyordur. Bu durumda olayı öğrendiği andan suçüstü yaptığı ana kadar neden sabretmiş de sekiz hafta bir şey yapmadan durmuştur?

KAYNAKÇA

PERİNÇEK, Feyza, Cemal Süreya Arşivi, Kaynak Yayınları, İstanbul 1991.

SÜREYA, Cemal, Folklor Şiire Düşman, Can Yayınları, İstanbul 1992.

AYHAN, Ece, Şiirin Bir Altın Çağı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993.

SÜREYA, Cemal, Yürek ki Paramparça, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995.

SÜREYA, Cemal, Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi, Doğan Kardeş, İstanbul 1996.

SÜREYA, Cemal, Güvercin Curnatası, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.

SÜREYA, Cemal, Onüç Günün Mektupları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998

TEKKANAT, Zühal, Dostlarının Kaleminden Cemal Süreya'nın Portresi, Yön Yayıncılık, İstanbul 1998.

SÜREYA, Cemal, Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

SÜREYA, Cemal, Papirüs'ten Başyazılar, Cem Yayınevi, İstanbul 2000.

BERK, İlhan, Eşik, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

BEHRAMOĞLU, Ataol Büyük Türk Şiiri Antolojisi, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001

Telegram: @cinciva

SÜREYA, Cemal, Sevda Sözleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.

SÜREYA, Cemal, 99 Yüz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

SÜREYA, Cemal, "Günübirlik"ler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.

AY, Mehmet, Türkçe Şiirler Antolojisi, Elips Kitap, Ankara 2005.

IŞIK, İhsan, Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, Elvan Yayınları, Ankara 2006.

SÜREYA, Cemal, Günler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.

BERK, İlhan, Akşama Doğru, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

BERK, İlhan, Akşama Doğru, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

ÖZMERAL, Özgür, Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2007.

UYAR, Turgut, Büyük Saat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008

KARACA, Alaattin, İkinci Yeni Poetikası, Hece Yayınları, Ankara 2010.

KOLCU, Ali İhsan, Cemal Süreya'nın Poetikası, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum 2010.

YÜCEL, Can, Yazma, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

İLHAN, Attilâ, Elde Var Hüzün, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

İLHAN, Attilâ, Sisler Bulvarı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Belâ Çiçeği, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Kimi Sevsem Sensin, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Duvar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Korkunun Krallığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Ayrılık Sevdaya Dahil, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Attilâ, Ben Sana Mecburum, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Gökyokuş, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Canfeda, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Sevgi Duvarı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Ölüm ve Oğlum, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Gökyokuş, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Bir Siyasinin Şiirleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Rengâhenk, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

YÜCEL, Can, Güle Güle, Seslerin Sessizliği, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

AKBAYIR, Sıddık, "Yoktur Gölgesi Türkiye'de" Sezai Karakoç, Turkuvaz Kitap, İstanbul 2013.

Telegram: @cinciva

Ş-20354

Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın

İsmail Aykanat

Toplumcu–gerçekçi yaklaşımdan imgeci söyleme; gerçeklerden gerçeküstücülüğe; yapı-bozuculuktan post-modernizme kadar, önemli felsefî ve edebî kuramlar, Süreya'nın şiirlerinde yaşama alanı bulmuştur. Bu tespitlerin Süreya'nın şiirini anlamada zorlaştırıcı unsurlar olarak karşımıza çıktığını söyleyebilirim.

Şiir çevirisi konusunda da ciddi çalışmaları bulunan Cemal Süreya, geniş Fransızca bilgisi ve kültürü ile kaynak ve hedef dilde modern şiirin edebî ve teorik yansımalarını yakından inceleme fırsatı elde etmiştir. Kazanım ve tecrübelerini şiirlerine, şiirinin dokusundaki erotik ve pornografik noktalara, "İlahi yasaklar karşısında kendini özgür duyumsama" sayılabilecek uygulamalarla aktarmıştır. Zaman zaman bilinç katmanından bilinçaltına inerek, şiir evreninin anlam ve imge potansiyelini artırmıştır. Onun imgelerine, şiirindeki iki konuya, erotizm ve pornografiye okurun rahatça sızamayacağı bir kapı aralama olarak bakılabileceğini söyleyebilirim. Okur onu, sanki şiirine hâkim olan bu iki noktayı yakalayabilmek için okumaktadır.

www.okurakademi.com

SBN: 978-605-4877-52-2

OKURAKADEMİ

OKURAKADEMİ: 12 - TÜRK EDEBİYATI İNCELEME: 2

Telegram: @cinciva